

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну
(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра цифровізації та бізнес-консалтингу
(повна назва кафедри)

Дипломна магістерська робота
на тему Організаційні та методичні засади обліку, аналізу і аудиту розрахунків з
покупцями та замовниками на підприємстві

Виконала: студентка групи МгЗМОК-20
спеціальності 071 Облік і оподаткування
освітньої програми Міжнародний облік
та аудит-консалтинг

Валентина СЛЕПЧЕНКО

Керівник д.е.н., проф. Маргарита СКРИПНИК

Рецензент к.е.н. Михайло ВЕРГУН

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра цифровізації та бізнес-консалтингу

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Освітня програма Міжнародний облік та аудит-консалтинг

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри цифровізації та бізнес-консалтингу

Маргарита СКРИПНИК

“ _____ ” _____ **2021 року**

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Слепченко Валентини Петрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту): Організаційні та методичні засади обліку, аналізу і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві

Науковий керівник роботи Скрипник Маргарита Іванівна, д.е.н., проф., затверджені наказом вищого навчального закладу від «04» жовтня 2021 р. №286

2. Строк подання студентом роботи до 01.12.2021 р.

3. Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні документи, фінансова звітність, облікові регістри та інша документація ТОВ «Будівельний двір», наукові статті, підручники, посібники, періодичні видання, монографії

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) економіко-правові засади розрахунків з покупцями та замовниками, теоретичні і методологічні основи та особливості аналізу розрахунків з покупцями та замовниками, особливості організації обліку розрахунків з покупцями та замовниками підприємства, основи та особливості аудиту розрахунків з покупцями та замовниками підприємства

5. Консультанти розділів роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Маргарита СКРИПНИК, доц., к.е.н.	20.09.2021	21.09.2021
Розділ 1	Маргарита СКРИПНИК, доц., к.е.н.	22.09.2021	05.10.2021
Розділ 2	Маргарита СКРИПНИК, доц., к.е.н.	06.10.2021	26.10.2021
Розділ 3	Маргарита СКРИПНИК, доц., к.е.н.	27.10.2021	09.11.2021
Розділ 4	Маргарита СКРИПНИК, доц., к.е.н.	10.11.2021	22.11.2021
Висновки	Маргарита СКРИПНИК, доц., к.е.н.	23.11.2021	25.11.2021

6. Дата видачі завдання 20.09.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	20.09.2021 - 21.09.2021	
2	Розділ 1. Економічні-правові засади здійснення операцій з розрахунками з покупцями та замовниками	22.09.2021 - 05.10.2021	
3	Розділ 2. Аналіз ефективності використання безготівкових розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір»	06.10.2021 - 26.10.2021	
4	Розділ 3. Організація і методика обліку розрахунків з покупцями та замовниками тов «будівельний двір»	27.10.2021 - 09.11.2021	
5	Розділ 4. організація і методика аудиту розрахунків з покупцями та замовниками тов «будівельний двір»	10.11.2021 –22.11.2021	
6	Загальні висновки	23.11.2021 –25.11.2021	
7	Оформлення магістерської роботи (чистовий варіант)	26.11.2021 –03.12.2021	
8	Здача дипломної магістерської роботи на кафедру для рецензування (за 14 днів до захисту)	07.12.2021	
9	Перевірка дипломної магістерської роботи на наявність ознак плагіату (за 10 днів до захисту)	10.12.2021	
10	Подання дипломної магістерської роботи на затвердження завідувачу кафедри (з 7 днів до захисту)	14.12.2021	

Студент

_____ Валентина СЛЕПЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник (роботи)

_____ Маргарита СКРИПНИК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Директор НМЦУПФ

_____ Олена ГРИГОРЕВСЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ
на дипломну роботу (проект) Слєпченко Валєнтини Петрівни
«Організаційні та методичні засади обліку, аналізу і аудиту розрахунків з
покупцями та замовниками на підприємстві»

Дипломна робота складається з чотирьох розділів.

Об'єкт дослідження – ТОВ «Будівельний двір».

В роботі розглянуто економічно-правові засади розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві; система аналізу, обліку та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір».

Проведено аналіз основних господарських показників ТОВ «Будівельний двір».

Актуальність теми полягає у необхідності удосконалення обліку, контролю і аналізу розрахунків з покупцями та замовниками, адже належна організація обліку сприяє ефективному управлінню її розмірами і термінами на підприємстві та посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків, особливо це актуально в сучасних умовах в період кризи не платежів. Ці питання ніколи не втрачали своєї актуальності та завжди залишалися дискусійними.

Ключові слова: покупці, розрахунки, дебіторська заборгованість, фінансова звітність, аналіз та аудит, показники звітності.

АННОТАЦИЯ
на дипломную работу (проект) Слєпченко Валєнтини Петровны
«Организационные и методические основы учета, анализа и аудита расчетов с
покупателями и заказчиками на предприятии»

Дипломная работа состоит из четырех глав.

Объект исследования – ООО «Строительный двор».

В работе рассмотрены экономические правовые основы расчетов с покупателями и заказчиками на предприятии; система анализа, учета и аудита расчетов с покупателями и заказчиками на ООО "Строительный двор".

Проведен анализ основных хозяйственных показателей ООО «Строительный двор».

Актуальность темы заключается в необходимости усовершенствования учета, контроля и анализа расчетов с покупателями и заказчиками, ведь надлежащая организация учета способствует эффективному управлению ее размерами и сроками на предприятии и усилению контроля за своевременным осуществлением расчетов, особенно это актуально в современных условиях в период кризиса не платежей. Эти вопросы никогда не теряли своей актуальности и оставались дискуссионными.

Ключевые слова: покупатели, расчеты, дебиторская задолженность, финансовая отчетность, анализ и аудит, показатели отчетности.

ANOTATION
for the diploma work (project) Slepchenko Valentini Petrivny
" Organizational and methodological principles of accounting, analysis and audit of
settlements with buyers and customers at the enterprise"

The diploma of the robot is stored from chotiroh razdiliv.

Ob'ykt doslidzhennya - TOV "Budivelny Dvir".

In robots, it is economical and legal to ambush rozrakhuniv with buyers and deputies at enterprises; a system for analysis, analysis and audit of projects with buyers and substitutes at TOV "Budivelny Dvir".

The analysis of the main state indicators of TOV "Budivelny Dvir" has been carried out.

The relevance of those who need to improve the situation, control and analysis of costs with buyers and deputies, it is also necessary to organize the area with regard to effective management of the distribution and terms in the process of control and management of their The food nicholas did not lose their relevance, and they seemed to become controversial.

Key words: buyers, sales, debtors' trade, financial soundness, analysis and audit, performance indicators.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З РОЗРАХУНКАМИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ.....	12
1.1. Економічна сутність та форми безготівкових розрахунків з покупцями і замовниками.....	12
1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази та огляд спеціальної літератури по обліку операцій у безготівковій формі.....	17
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ТОВ «БУДІВЕЛЬНИЙ ДВІР».....	26
2.1. Аналіз основних показників діяльності ТОВ «Будівельний двір».....	26
2.2. Формування методики економічного аналізу розрахунків з покупцями та замовниками.....	38
2.3. Оцінка використання розрахунків покупців та замовників та її вплив на результати роботи ТОВ «Будівельний двір».....	42
Висновки до розділу 2.....	46
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ ТОВ «БУДІВЕЛЬНИЙ ДВІР».....	48
3.1. Організація обліку на ТОВ «Будівельний двір».....	48
3.2. Проектування системи первинного обліку та документальне оформлення ТОВ «Будівельний двір».....	55
3.3. Порядок відображення в фінансовому обліку розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір».....	66
3.4. Напрямки удосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір».....	74
Висновки до розділу 3.....	77
РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ ТОВ «БУДІВЕЛЬНИЙ ДВІР».....	79

4.1. Вплив системи аудиту в Україні на стан внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «Будівельний двір».....	79
4.2. Організація аудиту розрахунків із покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір».....	93
4.3. Методика аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір».....	102
Висновки до розділу 4.....	109
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	111
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	114
ДОДАТКИ.....	124

ВСТУП

Перехід до ринкової економіки вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом.

Сьогоднішній рівень національної економіки України знаходиться в кризовому стані і це супроводжується деформаціями механізмів розрахункових відносин. Основною формою взаємовідносин між покупцями та замовниками, виробниками продукції все більш стає неефективний натуральний обмін (бартер). Зрозуміло, що при бартері кошти на розрахункові (поточні) рахунки господарських суб'єктів у банківських установах не надходять.

Кожне підприємство в процесі своєї діяльності взаємодіє з іншими компаніями та індивідуальними підприємцями. Всі їх разом називають контрагентами юридичними особами. Всі умови роботи зазвичай прописують в договорах, а потім і в первинних документах по кожній угоді. У завдання бухгалтера входить систематизувати цю інформацію, врахувати всі операції і вивести їх фінансовий результат. А фінансове становище і стабільність компанії безпосередньо залежать від її дебіторських і кредиторських зобов'язань. Тому організація бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями і замовниками є важливою частиною основних управлінських завдань.

Актуальність теми дослідження визначається важливістю удосконалення організації розрахунків з покупцями та замовниками, зокрема безготівкових у розв'язанні глобальних економічних проблем України, і необхідністю трансформації бухгалтерського обліку та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками відповідно до економічних відносин ринкового спрямування.

Саме ефективна організація розрахунків з покупцями та замовниками повинна активно сприяти зміцненню договірної дисципліни; підвищенню відповідальності підприємств за своєчасне і в повному обсязі здійснення платежів за всіма зобов'язаннями; прискоренню обороту оборотних коштів; зменшенню видатків обігу; ефективному використанню тимчасово вільних коштів.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів обліку, аудиту та аналізу розрахунків з покупцями та замовниками, розробка шляхів їх вдосконалення.

Реалізація вищезазначеної мети зумовила необхідність постановки та вирішення таких завдань:

- розглянути теоретичні основи обліку і аудиту розрахунків з покупцями і замовниками, розкрити їх економічну суть, способи та форми;
- надати фінансово-економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- розглянути стан ведення бухгалтерського обліку, аудиту та зробити аналіз розрахунків з покупцями та замовниками;
- запропонувати напрямки вдосконалення обліку і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками.

Об'єктом дослідження є процес розвитку підприємства на прикладі ТОВ «Будівельний двір».

Предметом дослідження є система принципів та управлінський інструментарій забезпечення розвитку ТОВ «Будівельний двір» на засадах диверсифікації діяльності.

Методи дослідження. Для забезпечення досягнутої мети в магістерській роботі використано наступні методи дослідження:

- порівняльного аналізу та узагальнення це для визначення сутності економічних понять;
- економіко-статистичного аналізу це для дослідження тенденцій розвитку дослідного підприємства;
- теоретичного узагальнення це для обґрунтування особливостей, що характеризують систему бухгалтерського обліку, аудиту та аналіз розрахунків з покупцями та замовниками підприємства.

Інформаційною базою дослідження є:

- законодавчі акти та нормативні матеріали Верховної Ради України;
- Кабінету Міністрів України;

- фінансова та управлінська звітність ТОВ «Будівельний двір»;
- публікації періодичних та спеціалізованих вітчизняних і зарубіжних видань;
- матеріали науково-практичних конференцій і семінарів;
- результати власних досліджень та спостережень.

Наукова новизна роботи полягає в узагальненні теоретичного та практичного матеріалу щодо методики обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками. Визначено теоретичну сутність розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «Будівельний двір», досліджено нормативно-правове регулювання розрахунків з покупцями та замовниками в Україні, розглянуто завдання обліку, аудиту та аналізу розрахунків з покупцями та замовниками.

Публікації. Слепченко В.П., Скрипник М.І. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/538> DOI: 10.32782/2524-0072/2021-29-4

- Скрипник М.І. та Слепченко В. П. на тему: “Контроль розрахунків з покупцями та замовниками” присвоєно номер міжнародного стандарту DOI (DigitalObjectIdentifier) <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-15-7611>

Дослідження магістерської роботи були апробовані на таких конференціях:

- апробовані на міжнародній науково-практичній конференції «Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу»: Слепченко В.П., Саюн А.О. Методика та організація обліку, контролю та фінансового аналізу розрахунків із покупцями та замовниками/ Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу», 25 березня 2021 р. – К.: КНУТД, 2021. – С. 276.

- апробовані на міжнародній науково-практичній конференції «Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу» Slepchenko V.P., Sayun A.O. Improvement of documentation of settlements with buyers and customers for the purpose of strengthening information security of the enterprise/ Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Домінанти соціально-економічного

розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу», 25 березня 2021 р. – К.: КНУТД, 2021. – С. 279.

Практична цінність результатів дослідження полягає у використанні в практичній діяльності ТОВ «Будівельний двір» розроблених науково-методичних підходів і пропозицій щодо вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками.

Дипломна магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З РОЗРАХУНКАМИ ІЗ ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

1.1. Економічна сутність та форми безготівкових розрахунків з покупцями і замовниками

Дефіцит грошових коштів, неплатоспроможність великої кількості підприємств в Україні зумовлюють необхідність здійснення контролю за станом і рухом зобов'язань. Для цього потрібні детальні облікові дані за кожним їх видом у розрізі сум, термінів погашення тощо.

Розрахунки є початковим і завершальним етапом кругообігу коштів. Отже, безперервне відновлення циклів обороту коштів підприємства забезпечується своєчасними розрахунками і платіжками, як з постачальниками, так і з покупцями. Час кругообігу залежить від організації розрахункових операцій, форм, що застосовуються і процедури розрахунків.

Розрахунки здійснюються в двох формах: шляхом безготівкових перерахувань через систему банку або у вигляді платежів готівкою.

Безготівкові розрахунки – платежі, які здійснюються шляхом перерахування з рахунку платника на рахунок кредитора у банках без використання грошових купюр. Розрахунки між суб'єктами господарювання за товари, роботи, послуги здійснюються в основному в безготівковому порядку через банки шляхом списання грошових коштів з рахунку платника і зарахування їх на рахунок одержувача. Застосування безготівкових розрахунків дозволяє державі контролювати кругообіг грошових коштів.

Крім того, безготівкові розрахунки сприяють прискоренню процесу реалізації товарів, розподілу і перерозподілу сукупного продукту і національного доходу, скорочення потреби в готівці, забезпечують накопичення в банках ресурсів для кредитування, прискорюють грошовий оборот.

В реальній практиці жодне підприємство не може використовувати лише один вид розрахунків, тому часто виникає заборгованість за продукцію. Для

підприємств це явище є доволі негативним, оскільки сповільнює оборот його грошових коштів, впливаючи цим на загальний фінансовий стан підприємства. Окрім того, доволі часто спостерігаються ситуації, коли така заборгованість з різних причин переходить спочатку у статус сумнівної, а потім і безнадійної, що призводить в свою чергу до зменшення активів підприємства.

Розкриваючи економічну сутність розрахунків з покупцями і замовниками слід також вказати на можливі порушення і розбіжності, які виникають в процесі поставки продукції, а саме: недостача, пересортиця, неналежна якість товарів, їх некомплектність або відсутність супровідних документів.

До першої групи належать розрахунки між підприємствами за товарно-матеріальні цінності. До другого - платежі в бюджет, погашення банківських позичок, сплата відсотків за кредит, розрахунки з нижчими і вище стоячими організаціями з внутрішньо системних запозичення коштів.

Окрім грошової форми розрахунків з покупцями і замовниками існує також такий вид розрахунків, як бартерні операції.

Товарообмін (бартерна операція) — це господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, яка передбачає розрахунок за продану продукцію (роботи та послуги) в іншій, ніж грошовій, формі.

Тобто розрахунок між суб'єктами товарообмінної операції передбачає еквівалентний за вартістю обмін одних товарів, робіт чи послуг на інші. При здійсненні товарообмінних (бартерних) операцій сторони укладають договори, в яких визначають строки взаємних поставок товарів, обов'язки сторін з виконання умов договору та відповідальність сторін у випадку порушення прийнятих зобов'язань.

При відвантаженні товару (виконанні робіт, наданні послуг) за бартерним обміном в обов'язковому порядку складаються рахунки-фактури, накладні, акти тощо, в яких зазначається окремим рядком сума податку на додану вартість, дата складання, найменування і адреси постачальника та покупця.

Підсумовуючи вище сказане, можна узагальнити такі види розрахунків з покупцями і замовниками:

1. Аванс або попередня оплата (використовується як правило при роздрібній торгівлі та без укладання договору);

2. Оплата після відвантаження продукції (як правило, використовується при оптовій торгівлі та на основі укладеного договору);

3. Оплата векселем (являє собою боргову розписку, що дає можливість покупцю відстрочити оплату отриманого товару);

4. Товарообмін, або бартерні операції (господарські операції, які передбачають іншу, ніж грошову форму оплати, за товари, роботи, послуги).

Покупці (споживачі) мають право вільного вибору форми безготівкових розрахунків і способу платежу, що узгоджується при укладанні договорів поставок або договорів підряду. Банк не втручається у договірні відносини та вибір форм розрахунків і способу платежу. Платники й одержувачі коштів контролюють вчасне проведення розрахунків і претензій, що виникають, розглядають їх у встановленому претензійно-позовному порядку без участі банківських установ.

Виникнення заборгованості пов'язано з тим, що одночасне виконання обома сторонами зустрічних зобов'язань за договором, відбувається дуже рідко. Як правило, спочатку, свої зобов'язання виконує одна із сторін, внаслідок чого у неї виникає право вимагати компенсацію за заборгованістю, а з іншої сторони - обов'язок оплатити цю заборгованість. Тобто у бухгалтерському обліку у першої сторони в складі господарських засобів виникає актив у вигляді дебіторської заборгованості, а з другої сторони виникає зобов'язання перед кредитором погасити цю заборгованість, яка називається кредиторською.

З метою контролю та підтвердження сум заборгованості проводять інвентаризацію розрахунків. При інвентаризації підприємства кредитори повинні передати окремим дебіторам відомості про стан заборгованості. Дебітори зобов'язані протягом десяти днів від дня одержання виписок підтвердити суму заборгованості або ж заявити свої заперечення. Тому у бухгалтерському обліку підприємств обліку дебіторської заборгованості приділяється багато уваги. Від оперативності й правильності поданої інформації про стан дебіторської заборгованості залежить своєчасність вжиття заходів щодо її погашення і

відображення у фінансовій звітності підприємства за звітний період.

У процесі господарської діяльності між суб'єктами господарювання виникають розрахункові взаємовідносини. Ці відносини пов'язані з формуванням основних та оборотних засобів, реалізацією виробленої продукції і наданням послуг, придбанням товарно-матеріальних цінностей, розподілом прибутку. Найбільшу частку у розрахункових операціях займають розрахунки підприємства з контрагентами. Основними контрагентами для підприємства є покупці і замовники.

Замовниками виступають юридичні та фізичні особи, які замовляють у підприємства виконання різного роду робіт чи надання послуг.

Відвантажуючи продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату відразу, тобто відбувається кредитування покупця. Тому протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість у бухгалтерському обліку класифікується в залежності від: термінів її погашення; ймовірності її погашення; оцінки її відображення в балансі.

Розрізняють поточну і довгострокову дебіторську заборгованість.

Поточна дебіторська заборгованість — це сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців від дати балансу.

Довгостроковою дебіторською заборгованістю є сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу й буде погашена після 12 місяців від дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і оцінюється за первісною вартістю.

До розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю належать:

- розрахунки з покупцями;
- розрахунки за векселями одержаними;

- розрахунки з іншими дебіторами.

Таку заборгованість включають до підсумків балансу за чистою реалізаційною вартістю, яку обчислюють як суму поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Види поточної дебіторської заборгованості представлено на рис. 1.1.

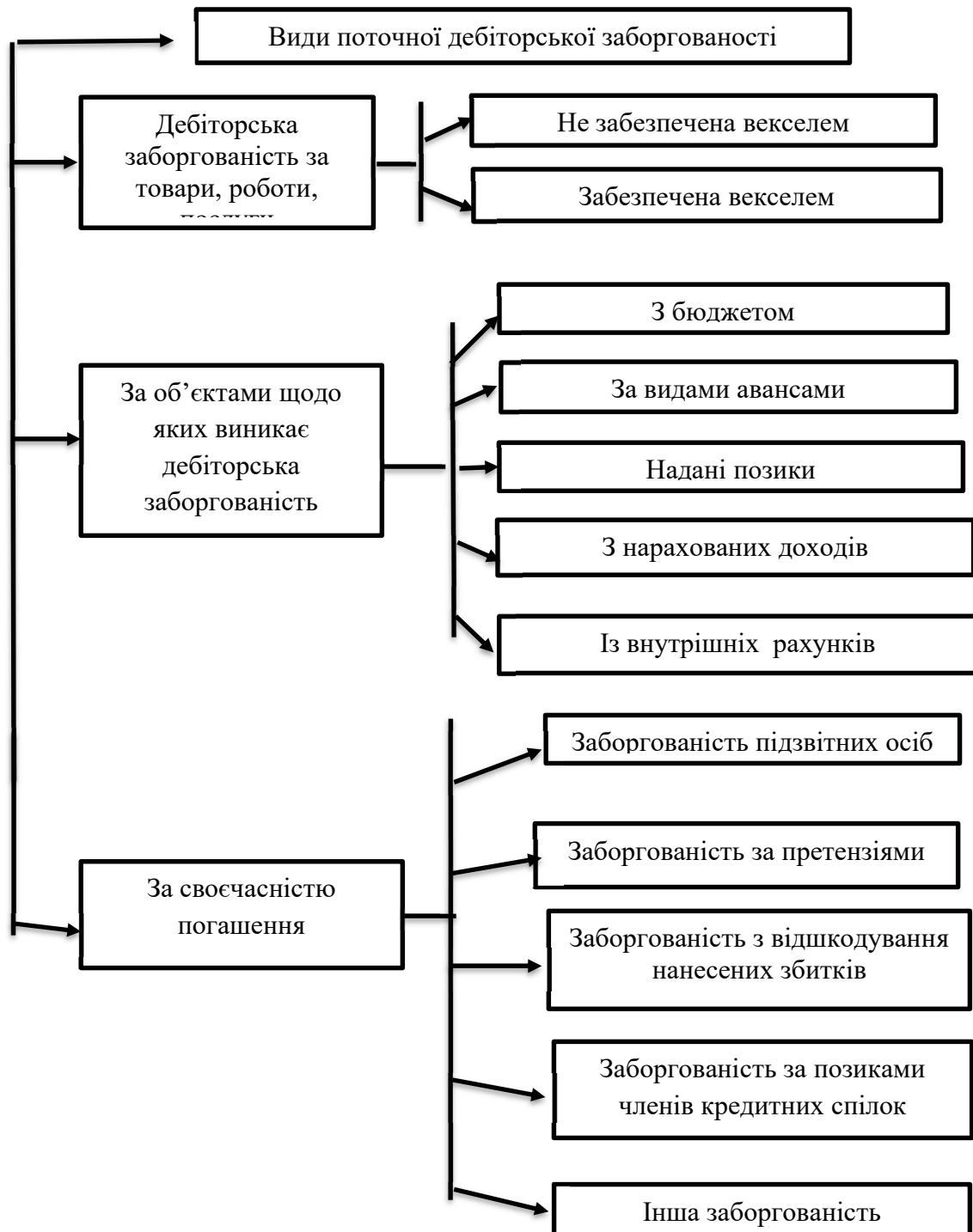

Рис. 1.1. Види поточної дебіторської заборгованості

У балансі підприємства довгострокова дебіторська заборгованість відображається у розділі I «Необоротні активи» за статтею «Довгострокова

дебіторська заборгованість», а короткострокова — у розділі II «Оборотні активи» за статтями «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги», «Дебіторська заборгованість за розрахунками», «Інша поточна дебіторська заборгованість».

1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази та огляд спеціальної літератури по обліку операцій у безготівковій формі

Нормативно-правове середовище, в умовах якого здійснюють свою діяльність суб'єкти підприємництва, перебуває у стані формування.

Метою нормативного регулювання бухгалтерського обліку є забезпечення доступу всіх заінтересованих користувачів до інформації та звітності, яка дає об'єктивну картину фінансового становища і результатів діяльності суб'єкта господарювання. Регулюванню з боку держави підлягають аспекти бухгалтерського обліку, пов'язані з узагальненням інформації та складанням звітності, потрібної зовнішнім користувачам. Порядок, форми, строки і структура інформації та звітності для внутрішніх користувачів регулюються суб'єктом господарювання.

Врегулювання бухгалтерського обліку дасть змогу забезпечити зважене використання міжнародних стандартів з урахуванням економічно-правового середовища та стану ринкових відносин в Україні.

Важливим аспектом нормативного забезпечення є збереження стабільності розвитку системи бухгалтерського обліку і створення належних умов для послідовного та раціонального здійснення нею притаманних бухгалтерському обліку функцій у конкретному економіко-правовому середовищі, для чого проводитимуться консультації експертів міжнародних організацій та використовуватимуться їх висновки.

Таблиця 1.1.

Перелік нормативних документів по регулюванню операцій на банківських рахунках

Назва документа 1	Коли прийнятий 2	Зміст 3
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	від 16.07.1999 р. Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України № 776-IX від 14.07.2020, ВВР, 2020, № 49, ст.442	Визначає основи ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні
Господарський кодекс України Розділ II: Параграф 1 глави 35	(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144). Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1667-IX від 15.07.2021	визначає основи діяльності суб'єктів господарювання та особливості правового регулювання фінансової діяльності, в тому числі – банківської
Закон України “Про Національний банк України”	(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст.238) Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1811-IX від 19.10.2021	Ст. 7 цього Закону визначає, що Національний банк України встановлює для банків правила проведення банківських операцій
Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні”	Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 29, ст.137. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 738-IX від 19.06.2020	Ст. 6 цього Закону визначає коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, а також орган (Національний банк України), який встановлює порядок відкриття банками рахунків та їх режими. Види рахунків, що можуть відкриватися банками, встановлюються статтею 7 Закону
Закон України “Про банки і банківську діяльність”.	Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30 Із змінами, внесеними згідно із Законами № 738-IX від 19.06.2020	Глава 11 цього Закону встановлює обов'язок банків ідентифікувати клієнтів, які відкривають рахунки та осіб, уповноважених діяти від імені зазначених клієнтів
Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затверджене постановою Правління Національного банку України (зі змінами)	03.12.2003 № 516 Із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку № 50 від 14.06.2021	регулюється загальний порядок залучення банками України грошових коштів (як у національній, так і в іноземній валюті) або банківських металів від юридичних та фізичних осіб на їх поточні, вкладні (депозитні) рахунки.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті (затверджена постановою Правління Національного банку України)	21.01.2004 № 22 Із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку № 44 від 25.05.2021	регулює правовідносини, що виникають під час відкриття банками поточних і вкладних (депозитних) рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання, фізичним особам, іноземним представництвам, нерезидентам - інвесторам.

Відповідно до вимог Інструкції банки здійснюють розрахунково-касове обслуговування своїх клієнтів на підставі відповідних договорів і своїх внутрішніх правил здійснення безготівкових розрахунків, якщо ці правила відповідають вимогам Інструкції, інших нормативно-правових актів. Списання коштів з рахунків клієнтів мають здійснювати лише за дорученнями власників цих рахунків або на підставі платіжних вимог стягувачів у разі примусового списання коштів згідно з главою 5 Інструкції.

Вимоги Інструкції поширюються на всіх учасників безготівкових розрахунків, а також стягувачів, які здійснюють примусове списання коштів з рахунків цих учасників, та обов'язкові для виконання ними.

Запровадження цих Змін було зумовлено необхідністю приведення окремих норм Інструкції у відповідність до вимог Закону України, відповідно до якого національному оператору надано право здійснювати валютні операції на підставі генеральної ліцензії Національного банку України на здійснення валютних операцій. Згідно зі Змінами, зокрема було врегульовано питання використання коштів за поточним рахунком в іноземній валюті відокремленого підрозділу юридичної особи, яка отримала генеральну ліцензію Національного банку України на здійснення валютних операцій. Режим здійснення операцій у іноземній валюті на території України, загальні принципи валютного регулювання, права й обов'язки суб'єктів валютних відносин регламентуються Декретом Кабінету Міністрів України, Правилами використання готівкової іноземної валюти на

території України.

Отже, представлені нормативно-правові акти покликані забезпечити підготовку згрупованої, достовірної і неупередженої обліково-аналітичної інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Порівняння дебіторської заборгованості за П(С)БО та М(С)БО доцільно проводити за наступними критеріями:

- визнання та припинення визнання дебіторської заборгованості;
- оцінка дебіторської заборгованості;
- визначення резерву сумнівних боргів;
- відображення у фінансовій звітності.

Відмінності у вітчизняних та міжнародних підходах до визнання і припинення визнання дебіторської заборгованості наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Відмінності у вітчизняних та міжнародних підходах до визнання і припинення визнання дебіторської заборгованості

№	Ознака	Вимоги	
		П(С)БО	М(С)БО
1	Визнання	Визначається активом, якщо існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума. Визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	Визнання фінансового активу відбувається тоді, коли організація стає стороною контракту (договору), при виникненні зобов'язання по інструмент
2	Дохід визнається	1. Покупцеві передано ризики і винагороди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив). 2. Підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами). 3. Сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена. 4. Є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені	1. Підприємство передало покупцеві суттєві ризики та винагороди, пов'язані з власністю на продукцію (товар). 2. Підприємство більше не бере участі в управлінні в тій мірі, яка, як правило, пов'язана з правом власності, і не контролює продану продукцію (товари). 3. Сума доходу може бути достовірно оцінена. 4. Існує ймовірність надходження економічних вигід, пов'язаних з операцією. 5. Витрати, які були або будуть понесені у зв'язку з операцією, можуть бути достовірно оцінені.

продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
3	Припинення визнання	Дебіторську заборгованість по якій пройшов термін позовної давності, інші борги, нереальні до стягнення, списують за рішенням керівника підприємства за рахунок резерву сумнівних боргів або фінансові результати господарської діяльності комерційної організації	Припинення визнання фінансового активу або частини фінансового активу відбувається тоді, коли організація втрачає контроль над правами за контрактом (договором) (коли вказані права реалізуються, припиняється їх дія або організація відмовляється від своїх прав або передає їх третій стороні)

Отже, доцільно зауважити, що система законодавчого регулювання бухгалтерського обліку і контролю за дебіторською заборгованістю має відповідати тенденціям розвитку економічних взаємовідносин в державі та озброювати правдивою фінансовою інформацією різноманітні аудиторії користувачів.

Для кращого висвітлення економічної сутності розрахунків з покупцями та замовниками необхідно також здійснити огляд спеціальної літератури (підручників, монографій та ін.), де розглядаються питання обліку, аналізу та аудиту проблем розрахунків з покупцями та замовниками.

Автори, що розглядають питання обліку аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками наведено в табл.1.3.

Таблиця 1.3.

Автори, що розглядають питання обліку аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками

Автори	Назва підручника	Характеристика підручника
1	2	3
Грабова Н.М., Кривоносов Ю.Г.	«Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках»	по обліку основних засобів і нематеріальних активів, малоцінних і швидко зрешувальних предметів, товарних операцій; виробничих запасів, розрахунків по оплаті праці і збору на обов'язкове державне соціальне і пенсійне страхування, витрат виробництва і обігу, готової продукції і її реалізації, товарів і товарних операцій і кредитних операцій, фондів і фінансових результатів

продовження таблиці 1.3

1	2	3
Н.М.Ткаченко	«Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах торгівлі»	Основні теорії бухгалтерського фінансового обліку безготівкових розрахунків, організації його на підприємствах України; вивчення економічного змісту рахунків бухгалтерського обліку і методології його ведення з урахуванням вимог Національних стандартів
Ф.Ф.Бутинець, Л.В.Чижевська, Н.В.Герасимчук	«Бухгалтерський управлінський облік»	Проблеми управлінського обліку безготівкових розрахунків, як системи реєстрації, узагальнення, інтерпритації та аналізу бухгалтерської інформації
В.Д.Кольга, В.А.Онищенко	«Все про податки»	Податковий облік безготівкових розрахунків
Добровський В.М.	«Бухгалтерський облік на виробничих і торговельних підприємствах»	висвітлюється теоретичний зміст основних категорій і принципів організації бухгалтерського обліку товарних операцій та розкриті питання методики і техніки бухгалтерського і податкового обліку відповідно до чинних законодавчих і нормативних актів у сфері обліку, звітності і податків.
Даньківа Й.Я	«Бухгалтерський облік у галузях економіки»	Виділяють досить детально висвітлили організацію та методологію обліку товарних операцій на прикладах різних торговельних підприємств, особливості обліку в підприємствах харчування та оптової торгівлі.
В.Сопко, В. Завгороднього	«Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу».	Бухгалтерський облік, контроль та аналіз, як об'єкти організації за умов сучасного розвитку економіки України

Бухгалтерський облік, контроль та аналіз, як об'єкти організації за умов сучасного розвитку економіки України розглядаються в підручнику В.Сопко, В.Завгороднього «Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу». Також, там докладно висвітлюються відповідні предмет і метод, особливості технології облікового, контрольного і аналітичного процесів товарних операцій, питання організації праці, а також забезпечення процесів обліку.

Н.М. Ткаченко у підручнику «Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах торгівлі» висвітлює основні теорії бухгалтерського фінансового обліку безготівкових розрахунків, організації його на підприємствах України; вивчення економічного змісту рахунків бухгалтерського обліку і методології його

ведення з урахуванням вимог Національних стандартів, з використанням найостанніших нормативних документів, чинних в Україні.

Грабова Н.М., Кривоносов Ю. Г у практичному посібнику «Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках» втілює систематизовано господарські операції і бухгалтерські проводки по обліку основних засобів і нематеріальних активів, малоцінних і швидко зрошувальних предметів, товарних операцій; виробничих запасів, розрахунків по оплаті праці і збору на обов'язкове державне соціальне і пенсійне страхування, витрат виробництва і обігу, готової продукції і її реалізації, товарів і товарних операцій і кредитних операцій, фондів і фінансових результатів. У коментарях з кожного питання, яке розглядається, дається обов'язкове посилання на відповідний Закон України, нормативні акти, а також викладається методика відображення тієї або іншої операції в бухгалтерському обліку підприємств державної і недержавної форм власності.

Грабова Н.М., Добровського В.М. в практичному посібнику «Бухгалтерський облік на виробничих і торговельних підприємствах» висвітлюється теоретичний зміст основних категорій і принципів організації бухгалтерського обліку товарних операцій та розкриті питання методики і техніки бухгалтерського і податкового обліку відповідно до чинних законодавчих і нормативних актів у сфері обліку, звітності і податків.

Ф.Ф. Бутинця, Л.В.Чижевської, Н.В. Герасимчук «Бухгалтерський управлінський облік» висвітлює посібник проблеми управлінського обліку безготівкових розрахунків, як системи реєстрації, узагальнення, інтерпритації та аналізу бухгалтерської інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, але підручник Нападовської Л.В. «Управлінський облік» кращий.

Можна виділити автора Даньківа Й.Я. у своїй книзі “Бухгалтерський облік у галузях економіки” теж досить детально висвітлили організацію та методологію обліку товарних операцій на прикладах різних торговельних підприємств, особливості обліку в підприємствах харчування та оптової торгівлі.

М.Я. Азаров, В.Д. Кольга, В.А. Онищенко в підручнику «Все про податки» податковий облік безготівкових розрахунків розглядається розглянуті всі види

податків і обов'язкових платежів, встановлених українським законодавством.

Таким чином, дослідження фахової літератури, щодо обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками надало можливість встановити, що існує дуже великий спектр підручників вітчизняних вчених, які висвітлюють питання бухгалтерського обліку і звітності, аналізу та контролю (М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Кузьмінський, М.Ф. Огійчук, Л.К. Сук, В.О. Шевчук, Л.В. Нападовська, Н.М. Грабова).

Висновки до розділу 1

В процесі дослідження теоретичних основ розрахунків з покупцями та замовниками було зроблено наступні висновки, а саме розглянуто економіко-правову сутність категорії «безготівкові розрахунки» та їх зміст в умовах ринкових відносин. Систематизовано та уточнено класифікація розрахунків з покупцями та замовниками, що відрізняється від існуючих таким класифікаційним критерієм, як спосіб здійснення безготівкових розрахунків, а також тим, що класифікацію за способом реалізації запропоновано застосовувати до розрахунків за товарними операціями, що дозволить більш чітко визначати економічну сутність безготівкових розрахунків.

Проведено аналіз інтенсивності використання окремих форм безготівкових розрахунків у різних регіонах України. За результатами аналізу встановлено, що між суб'єктами господарської діяльності недостатньо використовуються такі форми безготівкових розрахунків, як розрахунки за допомогою чеків, банківських пластикових карток, акредитивів. З'ясовано, що серед основних причин недостатнього використання зазначених форм безготівкових розрахунків є недосконалість чинного законодавства, небажання суб'єктів господарювання змінювати старі традиції.

За результатами проведених досліджень щодо економіко-правових засад здійснення операцій за розрахунками з покупцями та замовниками в магістерській роботі було здійснено ряд заходів, а саме:

- конкретизовано інформаційні потреби користувачів щодо безготівкових розрахунків;
- визначено зв'язок між окремими функціями управління підприємством із системою безготівкових розрахунків;
- окреслено інформаційні потреби користувачів щодо інформації, яка утворюється в різних видах обліку;
- узагальнено вимоги до інформаційного забезпечення процесу управління.

Під час вивчення спеціальної літератури було виявлено, що зараз існує дуже великий спектр підручників вітчизняних вчених, які висвітлюють питання бухгалтерського обліку і звітності, аналізу та контролю (М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Кузьмінський, М.Ф. Огійчук, Л.К. Сук, В.О. Шевчук, Л.В. Нападовська, Н.М. Грабова).

Представлені нормативно-правові акти покликані забезпечити підготовку згурпованої, достовірної і неупередженої обліково-аналітичної інформації для зацікавлених користувачів а саме: працівників підприємства.

Отже, доцільно зауважити, що система законодавчого регулювання бухгалтерського обліку і контролю за дебіторською заборгованістю має відповідати тенденціям розвитку економічних взаємовідносин в державі та надавати правдиву та неупереджену інформацію внутрішнім та зовнішнім користувачам.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ТОВ «БУДІВЕЛЬНИЙ ДВІР»

2.1. Аналіз основних показників діяльності ТОВ «Будівельний двір»

Будівельний магазин «Будівельний двір» працює на ринку будівельних матеріалів України з 2004 року. За цей час «Будівельний двір» зарекомендували себе як надійний партнер та постачальник для багатьох українських та міжнародних організацій, про що свідчить безліч нагород за розвиток ринку будматеріалів.

Відповідно до пп.4.4 п.4 ДСТУ роздрібна торгівля являє собою вид економічної діяльності в сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів кінцевому споживачу та надання йому торговельних послуг.

Згідно з п. 1 ст.698 Цивільного кодексу за договором роздрібною купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його. Договір роздрібною купівлі-продажу є публічним (п. 2 цієї статті Кодексу).

Оптова торгівля являє собою вид економічної діяльності в сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів за договорами поставки партіями для подальшого їх продажу кінцевому споживачеві через роздрібну торгівлю, для виробничого споживання та надання пов'язаних із цим послуг (пп.4.5 п. 4 ДСТУ 4303:2004). Оптова торгівля здійснюється, як правило, за договором поставки. Згідно з п. 1 ст. 712 Цивільного кодексу за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим,

сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму. Крім того, відповідно до п.3 ст.265 Господарського кодексу сторонами договору поставки можуть бути тільки суб'єкти господарської діяльності.

За 14 років роботи на ринку будівельних матеріалів «Будівельний двір» став надійним партнером на ринку Києва та України. Клієнтами є будівельні та оптові організації, супермаркети, а також приватні особи.

Завдяки прямим постачанням від виробника, «Будівельний двір» надає якісні будматеріали за доступними цінами для споживача.

Регулярне відстеження потреб споживача дозволяє сформувати оптимальний асортимент продукції будівельного магазину.

Як правило, роздрібна торгівля стає наслідком оптової. Тобто товар купують оптом у виробника (постачальника) і продають у роздріб кінцевому споживачеві, який буде використовувати його в особистих цілях. Тому покупцем зазвичай стає приватна особа. Обидва вказаних типи торгівлі спрямовані на реалізацію товарів.

Таким чином, можна стверджувати, що основна відмінність між оптовою та роздрібною торгівлею полягає в тому, що роздрібна торгівля передбачає подальше використання товару, купленого у постачальника для бізнес-цілей або особисті потреби. Окрім того, оптові продажі найчастіше спрямовані на задоволення потреб юридичних осіб, а роздрібні продажі для фізичних осіб.

Окрім того наявна відмінність і в обсягах закупівель, оскільки при роздрібних закупівлях вони незначні, найчастіше у межах однієї або декількох одиниць товару, тоді як оптова торгівля передбачає закупівлю великих партій. Також наявна відмінність у вартість продукції, оскільки у роздрібних продажах вона є вищою, ніж в оптових.

Обсяг продажу і запаси товарів (продукції) на підприємстві «Будівельний двір» оптової торгівлі наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Обсяг продажу і запаси товарів (продукції) на підприємстві «Будівельний двір»
оптової торгівлі за 2019-2021 рік.

Видами економічної діяльності	Код за КВЕД	Тис.грн			У % до підсумку			Зміни 2020 р. до 2019 р.	Зміни 2021 р. до 2020 р.	Зміни 2021р. до 2019 р.
		2019 р.	2020 р.	2021 р.	2019р.	2020 р.	2021р.	Тис.грн	Тис.грн	Тис.грн
Оптова торгівля побутовими електротоварами й електронною апаратурою побутового призначення	46.43	53323,4	40007,3	13704031,4	2,3	2,3	2,2	-13316,1	13664024,1	13650708
Оптова торгівля іншими товарами господарського призначення	46.49	6133,3	30334,8	9236352,4	0,3	1,8	1,4	24201,5	9206017,6	9230219,1
Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням	46.73	88606,4	71184	18057748,8	3,8	4,1	2,8	-814822,4	17986564,8	17969142,4

Найбільші показники за обсягом продажів в оптовій торгівлі наявні деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням, що вказує на великий попит з боку покупців та замовників.

Оптовий та роздрібний товарооборот підприємства ТОВ «Будівельний двір» 2019-2021 роки розглянемо в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Оптовий та роздрібний товарооборот підприємства ТОВ «Будівельний двір»
за 2019-2021 роки

Товарооборот	Січень- Жовтень 2019 р.	Січень- Жовтень 2020р	Січень- жовтень 2021р	Зміни жовтень 2020 р. до 2019 р.	Зміни жовтень 2021 р, до 2020 р.	Зміни жовтень 2021 р. до 2019 р.
Оптовий товарооборот оптової торгівлі,млн.грн	1936362,2	1965606,9	2638206,5	29244,7	672599,6	701844,3
Індекс фізичного обсягу оптового товарообороту (у порівнянних цінах) до відповідного періоду попереднього року, %	99,0	102,6 х	91,2	3,6	-11,4	-7,8
Роздрібний товарооборот роздрібної торгівлі, млн.грн	638837,3	693838,7	839072,9	55001,4	145234,2	200235,6
Індекс фізичного обсягу роздрібно товарообороту (у порівнянних цінах), %	111,2	106,7		-4.5		

На етапі аналізу оптового та роздрібно товарообороту на підприємстві встановлено, що оптовий товарооборот за своїми показниками значно перевищує роздрібний товарооборот.

Індекси фізичного обсягу роздрібно товарообороту на ТОВ «Будівельний двір» за товарними групами наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту на ТОВ «Будівельний двір»
за товарними групами у розрізі 2017-2020 років

Найменування товарної групи	2017	2018	2019	2020	Зміни 2018 р. до 2017 р.	Зміни 2020 р. до 2019 р.	Зміни 2020 р. до 2017 р.
Побутові електротовари та освітлювальне приладдя	154,8	105,3	120,9	116	-49,50	-4,9	-38,8
Матеріали будівельні та залізні вироби	118	104,8	101,3	102,8	-13,2	1,5	-15,2
Фарби, лаки та емалі	-	-	108,6	104,2	-	-4,4	104,2
Інші будівельні матеріали	-	-	91,1	101,3	-	10,2	101,3

Аналізуючи індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту підприємства за 2017-2020 роки зроблено висновки, що з кожним роком обсяги зменшувались, але не на всі групи товарів. Спостерігається позитивна тенденція збільшення роздрібного товарообороту на фарби, лаки, емалі та інші будівельні матеріали обсяг за 2019-2020 роки.

Основні показники роздрібної торгівлі на ТОВ «Будівельний двір» за 2019-2020 роки наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Основні показники роздрібної торгівлі ТОВ «Будівельний двір» за 2019-2020 роки

Рік	Роздрібний товарооборот, млн.грн	Питома вага в роздрібному товарообороті, %	Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту (у порівнянних цінах) до попереднього року, %	Кількість об'єктів роздрібної торгівлі на кінець року, тис.од
2020	586330,1	39,8	106,0	39,3
2019	555975	41,0	104,5	36,0

Проаналізувавши основні показники роздрібної торгівлі на ТОВ

«Будівельний двір» за 2019-2020 роки виявлено, що в 2020 році спостерігається позитивна тенденція порівняно з 2019 роком. Роздрібний товарооборот збільшився на 30355,1 млн.грн, про що свідчить індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту, який збільшився на 1,5 %.

Повне найменування підприємства Товариство з обмеженою відповідальністю "Будівельний двір", а скорочене найменування ТОВ "Будівельний двір". Місце знаходження Товариства - 08131, Київська обл., Києво-Святошинський р-н, с. Софіївська Борщагівка, вул. Соборна, буд. 140.

Підприємство є юридичною особою, яке має у власності відокремлене майно, що враховується на його самостійному балансі. Середньооблікова чисельність працівників ТОВ "Будівельний двір" у 2019 році становила 223 осіб, а в 2020 р. 201 особа.

Основні напрямки роботи підприємства згідно з установчими документами є неспеціалізована оптова торгівля, надання допоміжних послуг у лісовому господарстві, виробництво фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик, оброблення металів та нанесення покриття на метали, механічне оброблення металевих виробів; діяльність посередників у торгівлі деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами, оптова торгівля машинами й устаткуванням для добувної промисловості та будівництва, надання інших допоміжних комерційних послуг; роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах; вантажний автомобільний транспорт, надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна, дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки; будівництво житлових і нежитлових будівель,; надання в оренду інших машин, устаткування та товарів.

Відповідно до Статуту, який наведено в додатку А метою діяльності ТОВ "Будівельний двір" є отримання прибутку.

Статутний капітал Товариства на момент утворення становить 502 1500,00 грн.

Керівництво поточною діяльністю здійснюється виконавчим одноосібним

органом Товариства (директором), який підзвітний раді директорів Товариства та загальним зборам акціонерів.

Прибуток, що залишається у Товаристві після сплати податків, інших платежів і зборів до бюджету і позабюджетних фондів надходить у повне його розпорядження і використовується самостійно.

Товариство веде бухгалтерський облік і надає фінансову звітність. Облікова політика розробляється та щорічно переглядається головним бухгалтером та затверджується наказом директора Товариства.

Споживачами продукції і послуг підприємства є будівельні організації, що здійснюють будівельні роботи по зведенню житлового і нежитлового фонду.

За даними фінансової звітності ТОВ «Будівельний двір» проаналізуємо показники фінансової незалежності за 2018-2020 роки.

Таблиця 2.5

Аналіз показників фінансової незалежності ТОВ «Будівельний двір»
за 2018-2020 роки

Показники	Значення що рекомендується	Роки			Зміни (+,-)		
		2018 р.	2019 р.	2020 р.	2019 р. до 2018 р.	2020 р. до 2019 р.	2020 р. до 2018 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт «автономії»	>0,5	0,9	0,09	0,1	-0,81	0,01	-0,8
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,85 - 0,90	0,9	0,12	0,17	-0,78	0,05	-0,79
Величина власних оборотних засобів	збільшення	0,037	0,41	0,43	0,373	0,02	0,393
Маневреність робочого капіталу	збільшення	0,04	0,42	0,39	0,38	-0,03	0,35

Виходячи з показників фінансової незалежності підприємства можна зробити наступні висновки:

- коефіцієнт «автономії» менший рекомендованого значення, отже підприємство є залежним від залучених коштів;

- коефіцієнт фінансової стійкості у 2018, 2019 і 2020 менший рекомендованого значення, тобто частка власних джерел фінансування є низькою.

- величина власних оборотних засобів збільшується, а отже підприємство має здатність сплачувати борги. Аналіз показників платоспроможності підприємства ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз показників платоспроможності підприємства ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки

Показники	Рекомендоване значення	Роки			Зміни (+, -) 2019 р до 2018 р	Зміни (+, -) 2020 р до 2019 р	Зміни (+, -) 2020 р до 2018 р
		2018 р.	2019 р.	2020 р			
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт покриття	>2	9,4	1,06	1,09	-8,34	0,03	-8,31
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7 - 0,8	0,32	0,35	0,35	0,03	-	0,03
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,03	0,03	0,00036	-	-0,02964	-0,02964
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	=1	1,14	1,19	1,53	0,05	0,34	0,39

Проаналізувавши динаміку коефіцієнтів за 2018-2020 роки можна зробити наступні висновки:

1) Коефіцієнт покриття показує, що на підприємстві недостатньо оборотних коштів для погашення своїх боргів;

2) Коефіцієнт швидкої ліквідності показує що підприємство не мало можливість розрахуватись за своїми борговими зобов'язаннями;

3) Коефіцієнт абсолютної ліквідності менше мінімального значення, що є негативною тенденцією в діяльності підприємства.

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки

Показники	Роки			Зміни(+/-) 2019 р. до 2018 р.	Зміни(+/-) 2020 р. до 2019 р.	Зміни(+/-) 2020 р. до 2018р.
	2018	2019	2020			
1	2	3	4	5	6	7
Рентабельність власного капіталу	0,95	0,35	0,76	-0,6	0,41	-0,19
Рентабельність виробничих фондів	2,33	1	2,16	-1,33	1,16	-0,17
Рентабельність продукції підприємства	0,13	0,08	0,15	-0,05	0,07	0,02

Виходячи з показників рентабельності підприємства можна зробити висновки про те, що рентабельність власного капіталу збільшилась, що є позитивною тенденцією в діяльності ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020. Відповідно рентабельність виробничих фондів у 2020 році збільшилась порівняно з попередніми роками, що свідчить про зменшення збитку з одиниці продукції.

Аналіз показників ділової активності ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз показників ділової активності ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки

Показники	Роки			Зміни(+, -) 2019 р. до 2018 р.	Зміни(+, -) 2020 р. до 2019 р.	Зміни(+, -) 2020 р. до 2018 р.
	2018	2019	2020			
1	2	3	4	4	5	6
Оборотність активів (коефіцієнт ресурсовіддачі)	6,32	0,41	0,88	-5,91	0,47	-5,44
Фондовіддача	9,41	4,80	10,42	-4,61	5,62	1,01

продовження таблиці 2.8

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	8,66	0,45	0,97	-8,21	0.52	-7,69
Період одного обороту оборотних коштів	41,56	808,06	372,58	766,5	-435,48	331,02
Період погашення дебіторської заборгованості	7,75	106,52	49,11	98,77	-57,41	41,36
Період погашення кредиторської заборгованості	10,56	31,02	14,30	20,46	-16,72	3,74

Проаналізувавши динаміку коефіцієнтів за 2018-2020 роки можна зробити наступні висновки:

1) Оборотність активів (коефіцієнт ресурсівіддачі) показує, що виручка від реалізації на одиницю коштів протягом аналізованого періоду має тенденцію до збільшення;

2) Показник фондівіддачі протягом 2018-2020 років показує, що виручка від реалізації на одиницю основних фондів має тенденцію до збільшення;

3) Період одного обороту оборотних коштів протягом 2018-2020 років відповідно становить 41,56, 808,06 і 372,58 днів;

4) Період погашення кредиторської заборгованості протягом 2018-2020 років відповідно складає 10,56, 31,02 і 14,30 днів, що свідчить проте, що період погашення кредиторської заборгованості у 2020 році порівняно з 2019 роком значно зменшився.

Аналіз показників майнового стану ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз показників майнового стану ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки

Показники	Роки			Зміни(+/-) 2019 р. до 2018 р.	Зміни(+/-) 2020 р. до 2019 р.	Зміни(+/-) 2020 р. до 2018 р.
	2018	2019	2020			
1	2	3	4	5	6	7
Частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах	0,97	0,66	0,03	-0,31	-0,63	-0,94

продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6	7
Частка основних засобів в активах	6,48	7,06	9,94	0,58	2,88	3,46
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,54	0,46	0,46	-0,08	-	-0,08
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,44	0,36	0,27	-0,08	-0,09	-0,17
Коефіцієнт мобільності активів	14,44	13,17	9,06	-1,27	-4,11	-5,38

Аналіз показників майнового стану ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки надав можливість зробити наступні висновки, а саме:

1) Частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах у 2020 порівняно з 2019 роком зменшилась на 0,63, що є негативною тенденцією в діяльності Товариства;

2) Частка основних засобів в активах у 2020 порівняно з 2019 роком збільшилась;

3) Коефіцієнт оновлення основних засобів протягом аналізованого періоду поступово зменшується, що є негативним явищем в діяльності Товариства;

4) Коефіцієнт мобільності активів у 2020 порівняно з 2019 роком значно зменшився, що свідчить про негативну оцінку діяльності підприємства.

Аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки (тис. грн.)

№ з/п	Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення у % 2019 р. до 2020р.	Відношення у % 2020 р. до 2019 р.	Відношення у % 2020 р. до 2018 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	604701,8	796862,1	827 461	1,32	3,84	1,36

продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Операційні витрати, у тому числі: а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	575 481,1	803555,6	819 292	1,39	1,96	1,42
	б) адміністративні витрати;	-	679119,9	788 257	-	16	-
	в) витрати на збут;	-	124 199	29 214	-	-76,48	-
	г) інші операційні витрати	5 877	236,7	1 821	4,02	669,33	30,98
3	Валовий прибуток (збиток)	634,8	533	39 204	83,96	7255,35	6175,8
4	Фінансові та інвестиційні доходи	34,8	117	273	336,21	133,33	684,48

Завданням аналізу є оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки, виявлення факторів, які позитивно чи негативно впливають на формування прибутку, використання нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, визначення фінансових результатів та рентабельності, прийняття рішення про визнання структури балансу задовільною чи незадовільною, а підприємство відповідно платоспроможним чи неплатоспроможним.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок про те, що протягом досліджуваного періоду підприємство розширило свою діяльність, відповідно і обсяг продукції, що реалізується також зріс, що призвело до зростання чистого доходу від реалізації продукції у 2020 на 30598,9 тис. грн. Як результат, собівартість реалізованої продукції та витрати на збут зросли на 1,42% відповідно, зросли і адміністративні витрати на 16%, а операційні витрати взагалі знизилися на 30,98 % це пояснюється тим, що підприємство останнім часом набуло певний авторитет та сформувало клієнтську базу, маркетингова діяльність потребує

значних вкладень. Основний показник, який є підсумком фінансово-господарської діяльності підприємства є чистий прибуток, який у 2020 році на ТОВ «Будівельний двір» склав 39204 тис. грн.

2.2. Формування методики економічного аналізу розрахунків з покупцями та замовниками

Аналіз стану розрахунків з покупцями та замовниками необхідно здійснювати для формування інформації щодо стану дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Існування дебіторської заборгованості у складі активів балансу свідчить про відволікання або навіть капіталізацію грошових коштів підприємства. Специфіка проявів і наслідків існування дебіторської заборгованості спонукає дослідити методику аналізу дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Методика аналізу дебіторської заборгованості включає наступні етапи:

- вибір політики кредитування контрагентів;
- розрахунок загальної необхідності відволікання готівки у дебіторську заборгованість;
- визначення складу і динаміки дебіторської заборгованості;
- аналіз оборотності дебіторської заборгованості;
- аналіз приросту дебіторської заборгованості;
- розрахунок наданих знижок;
- класифікація дебіторської заборгованості, виходячи з її ліквідності;
- модифікувати методику оцінки, виходячи з нормативу ліквідності та терміну погашення дебіторської заборгованості;
- схематичне відтворення системи контролю та аналізу;
- дослідження можливих варіантів рефінансування;
- постійний моніторинг дебіторської заборгованості.

Розглянута методика аналізу дебіторської заборгованості за товари, роботи,

послуги містить сучасні і дієві складові аналізу та оцінки дебіторської заборгованості, які вимагають більшої деталізації обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в системі управління підприємством. До методики включено методи оцінки критичної величини дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з врахуванням її ліквідності, операційного циклу, а також методику аналізу приросту дебіторської заборгованості.

Запропонована методика аналізу дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги створює передумови для ведення активної політики управління розрахунками з покупцями та замовниками, яка передбачає цілеспрямовану дію на умову реалізації товарів з відстроченням оплати (політика кредитування покупців).

Аналіз показників, які характеризують стан дебіторської заборгованості за певний період, дає змогу визначити основні завдання політики управління дебіторською заборгованістю.

Основні показники оцінки стану та якості дебіторської заборгованості наведено у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Аналітичні показники дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги

Показник	Методика розрахунку	Зміст
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги (Коб)	$Kob = ЧДр / Дз$, де ЧДр – чистий дохід від реалізації продукції; Дз – дебіторська заборгованість (середня за аналізований період)	Показує скільки разів оберталася дебіторська заборгованість за аналізований період
Період погашення (Обдн)	$Обдн = 360 / Kob = (Дз / Вр) * Т$, де Т – тривалість обігу дебіторської заборгованості	Показує скільки днів потрібно для одного обороту. Що триваліше період погашення, то вище ризик її неповернення
Частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в загальному обсязі оборотних коштів (Удз)	$Удз = Дз / Обз * 100$, де Обз – загальний обсяг оборотних коштів	Показує частку дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних коштів підприємства. Що вище цей показник, то менш мобільна структура майна підприємства

продовження таблиці 2.11

1	2	3
Частка сумнівної в складі дебіторської заборгованості (Усз)	$Усз = Сз / Дз * 100$, де Сз – сумнівна заборгованість	Характеризує якість дебіторської заборгованості. Тенденції до росту показника свідчать про зниження ліквідності підприємства

Методика економічного аналізу дасть змогу виявити нереалізовані вигоди підприємства, зміцнити його фінансовий стан, збільшити стійкість та ефективно контролювати грошові надходження в погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, сприятиме збереженню власного капіталу підприємства.

Методика аналізу показників оборотності дебіторської заборгованості полягає в тому, що дані за звітний період порівнюють з даними за минулий рік (або інший звітний період), визначають зміни і вивчають причини цих змін, їхню якісну характеристику. Деякі показники за минулий період (оборотність дебіторської заборгованості, або відношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки від реалізації) переносяться з розрахунку, складеного за підсумками минулого року або іншого виробничого періоду.

Розглядаючи питання аналізу дебіторської заборгованості (розрахунку з покупцями і замовниками), слід ознайомитися з одним із методів розрахунку з покупцями, який широко використовується в країнах з розвиненими ринковими відносинами, а саме методом надання знижок при достроковій оплаті. Відомо, що за умов інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство реально одержує лише частину вартості реалізованої продукції. Тому підприємству інколи вигідніше зробити знижку на реалізований товар за умови швидкої оплати рахунку, ніж втратити більшу суму в результаті інфляції.

Аналіз динаміки фінансових показників слід проводити з використанням так званих дефілюють коефіцієнтів, які розраховуються в залежності від середнього індексу цін, коли розраховуються фінансові коефіцієнти. Тим самим забирається так звана інфляційна складова.

Аналіз розрахунків з покупцями і замовниками є однією з ключових завдань

у вирішенні проблем, що виникають під час поточного управління підприємством з позиції оптимального співвідношення між його ліквідністю і прибутковістю.

Аналіз стану дебіторської заборгованості здійснюється за такими напрямками:

- визначення питомої ваги дебіторської заборгованості в загальній сумі оборотних активів;
- оцінка складу та структури дебіторської заборгованості;
- розрахунок періоду погашення і її оборотності;
- вивчення впливу чинників на заборгованість даного типу;
- визначення частки сумнівної та безнадійної заборгованості в загальному обсязі дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями і замовниками;
- порівняння обсягу дебіторської заборгованості з розмірами кредиторської.

Аналіз дебіторської заборгованості доцільно проводити в певній послідовності і починати з проведення горизонтального і вертикального аналізу, який покаже вагу складових елементів дебіторської заборгованості і частку дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів і в структурі балансу.

Далі слід розрахувати коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість, яка визначається діленням суми дебіторської заборгованості по товарних операціях на загальний обсяг оборотних активів підприємства. Якщо з року в рік цей коефіцієнт скорочується, це є позитивним в роботі підприємства.

Наступний показник це середній період інкасації дебіторської заборгованості, тобто це відношення середнього розміру дебіторської заборгованості до суми виручки від реалізації продукції. Скорочення показника буде свідчити про позитивні зміни в роботі підприємства.

Зворотним до попереднього показника є коефіцієнт оборотності, визначається діленням виручки від реалізації продукції за звітний період до суми дебіторської заборгованості. Даний коефіцієнт використовується при розрахунку періоду погашення дебіторської заборгованості шляхом ділення 360 днів на оборотність дебіторської заборгованості.

Також можна визначити відсоток сумнівної дебіторської заборгованості в

загальному обсязі заборгованості.

Результати проведеного аналізу використовуються в наступному етапі аналізу, який передбачає визначення оптимальної дебіторської заборгованості в майбутньому періоді (ОДЗ) за наступною формулою:

$$\text{ОДЗ} = \text{ОР} * \text{Кс} / \text{ц} * (\text{СПО} + \text{СПП}) / 360 \quad (2.1.)$$

де ОР - плановий обсяг реалізації продукції з наданням комерційного кредиту;

Кс / ц - коефіцієнт співвідношення собівартості і ціни продукції;

СПО - середній період обороту дебіторської заборгованості за результатами аналізу минулого періоду;

СПП - середній період прострочення платежів за результатами аналізу минулого періоду.

Важливим етапом аналізу дебіторської заборгованості є факторний аналіз, спрямований на кількісну оцінку впливу різних чинників на рівень дебіторської заборгованості. В його основі лежить використання методичного прийому, який дозволить виділити вплив кожного фактору на зміну результативного показника.

Для оцінки стану дебіторської заборгованості важливо оцінити ймовірність виникнення і розмір безнадійних боргів.

Використовуючи викладену методику аналізу, можливо всебічно досліджувати обсяг дебіторської заборгованості, а також оцінити стан розрахунків з покупцями і замовниками на підприємстві.

2.3. Оцінка використання розрахунків покупців та замовників та її вплив на результати роботи ТОВ «Будівельний двір»

Економічний аналіз дебіторської заборгованості починається з вивчення даних бухгалтерського балансу підприємства за попередній звітний період та за поточний звітний період, по яким встановлюється ступінь її збільшення або зменшення за звітний період, як у абсолютних показниках, так і по частці в сумі обігових коштів (відносних показниках) %.

Головною метою аналізу дебіторської заборгованості є оцінка рівня та складу дебіторської заборгованості підприємства, а також ефективність інвестованих у неї фінансових коштів. Аналіз дебіторської заборгованості по розрахунках з покупцями і замовниками проводиться у розрізі товарного та споживчого кредиту, який надається підприємствам покупцям.

Підприємство реалізувало товари (роботи, послуги), відобразило дохід від реалізації і дебіторську заборгованість. Водночас завжди є ризик непогашення якоїсь частки цієї заборгованості, тому на підприємстві, як правило, є дебіторська заборгованість, щодо якої існують сумніви в її поверненні.

Сумнівний борг — це поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, послуги, щодо якої існує невпевненість у її погашенні боржником.

Сумнівні борги завищують реальний результат реалізації, тому згідно з принципом обачності підприємство має знаходити можливі втрати від неповернення частини боргів покупцями в момент визнання доходу від реалізації, а не в тому періоді, коли покупці не змогли оплатити товар. Виходячи з вищезазначеного, дебіторська заборгованість у фінансовій звітності (Балансі) повинна відображатися за чистою реалізаційною вартістю.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості—це сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за мінусом резерву сумнівних боргів.

Для економічного аналізу розрахунків з покупцями і замовниками доцільно провести аналіз стану дебіторської на ТОВ «Будівельний двір» та скласти наступну аналітичну таблицю (2.12):

Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «Будівельний двір» за 2019 рік

	Усього на кінець 2019 року	У т.ч. по строках непогашення		
		До 3-х міс.	Від 3 міс. до 6 міс.	Від 6 міс. і більше
1	2	3	4	5
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи :	19874,4	12118,54	7755.86	-
Резерв сумнівних боргів	-	-	-	-
Заборгованість по розрахункам з бюджетом	908,2	908,2	-	-
Аванси видані	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	15631,8	15631,8	-	-

Проведений у таблиці 2.12 аналіз дебіторської заборгованості на ТОВ «Будівельний двір» за 2019 рік надав можливість встановити, що дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи в 2019 рік склала 19874,4 грн. За величиною резерву сумнівних боргів і авансів виданих заборгованість взагалі відсутня.

Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «Будівельний двір» за 2020 рік наведено в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13.

Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «Будівельний двір» за 2020 рік

	Усього на кінець 2020 року	У т.ч. по строках непогашення		
		До 3-х міс.	Від 3 міс. до 6 міс.	Від 6 міс. і більше
1	2	3	4	5
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи	12 088	7370,73	4717,27	-
Резерв сумнівних боргів	-	-	-	-
Заборгованість по розрахункам з бюджетом	1 389	1 389	-	-

Продовження таблиці 2.13

1	2	3	4	5
Аванси видані	4 284	4 284	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	18 631	18 631	-	-

Проведений аналіз дебіторської заборгованості на ТОВ «Будівельний двір» за 2020 рік надав можливість зробити висновок, що, чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги в 2020 році порівняно з 2019 роком зменшилась на 7786.4 тис. грн. Регулярне проведення такого аналізу надасть можливість бухгалтеру оцінити дебіторську заборгованість і своєчасно вживати заходів для усунення простроченої заборгованості.

Таблиця 2.14.

Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «Будівельний двір» в розрізі кварталів 2020-2021 років

	На початок звітнього періоду 2021 року	1 квартал 2021 року	2 квартал 2021 року	3 квартал 2021 року	Абсолютне відхилення 2 кварталу до 1 кварталу	Абсолютне відхилення 3 кварталу до 2 кварталу
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи	12 088	26 507	34 667	32 474	+8160	-2 193
Резерв сумнівних боргів	-	-	-	-	-	-
Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості за продукцією	-	-	-	-	-	-
Заборгованість по розрахунках з бюджетом	1 389	1 504	1 787	298	+283	-1 489
Аванси видані	4 284	4 081	10 611	11 326	+6530	+715
Інша поточна заборгованість	18 631	14 815	19 276	27 082	+4 461	+7 806
Всього	117 019	143 885	167 898	168 193	+24 013	+295

Аналіз дебіторської заборгованості за 3 квартали 2021 року свідчить, що ріст дебіторської заборгованості викликаний в основному ростом дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги.

В 2 кварталі 2021 року дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги зросла на 8160 тис. грн. в порівнянні з 1 кварталом, а за 3 квартал 2021 року дебіторська заборгованість зменшилась на 2 193 на тис. грн. в порівнянні з 2 кварталом. Усього з початку року дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги зросла на 295 тис. грн. або в 2 рази.

Висновки до розділу 2

В процесі дослідження, які були проведені в магістерській роботі щодо аналізу розрахунків із покупцями та замовниками, було зроблено наступні висновки, що оптова торгівля на ТОВ «Будівельний двір» протягом аналізованого періоду значно зросла, порівняно з роздрібною.

На ТОВ «Будівельний двір» за 2018-2020 роки було проведено аналіз фінансово-господарської діяльності, а саме: аналіз фінансових результатів діяльності, аналіз показників фінансової незалежності, аналіз показників платоспроможності підприємства, аналіз показників платоспроможності підприємства, аналіз показників ділової активності, аналіз показників майнового стану.

Аналіз наведених показників надав можливість стверджувати, що ТОВ «Будівельний двір» протягом 2019-2020 років значно розширило свою діяльність, а відповідно і обсяг реалізації продукції. Основним показником, який є підсумком всієї діяльності Товариства є чистий прибуток, який у 2020 році на ТОВ «Будівельний двір» склав 39204 тис. грн., що позитивно характеризує його фінансово-господарську діяльність.

В процесі проведеного аналізу дебіторської заборгованості за 2018-2020 роки можна зробити висновок про те, що чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги в 2020 році порівняно з 2019 роком зменшилась на 7786.4 тис. грн.

Таким чином, за даними проведених розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір» протягом 2018-2020 років виявлено зростання оборотності дебіторської заборгованості та скорочення реалізації товарів, робіт, послуг на умовах кредиту.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ ТОВ «БУДІВЕЛЬНИЙ ДВІР»

3.1. Організація обліку на ТОВ «Будівельний двір»

Поняття «організація» – це впорядкування і налагодження діючої системи обліку. Організація передбачає досягнення і збереження стану певної впорядкованості елементів системи в цілому, підтримку якісної визначеності.

Організація бухгалтерського обліку – це система впорядкованих дій зі створення системи бухгалтерського обліку, що включає складання облікових реєстрів і первинних носіїв облікової інформації, облікову політику підприємства, організацію облікового процесу.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві залежить від ряду критеріїв:

- форми власності;
- організаційно-правової форми підприємства;
- характеру, технології і обсягу його діяльності;
- чисельності персоналу; – структури управління та ін.

Організація бухгалтерського обліку знаходиться безпосередньо в компетенції власників підприємства або уповноваженого органу (посадової особи). Тобто власник або виконавський орган (посадова особа) несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення фіксації фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, зберігання документів, реєстрів і звітності впродовж встановленого терміну (але не менше 3-х років).

Організація бухгалтерського обліку повинна здійснюватися з моменту створення підприємства, оскільки вона в подальшому безпосередньо впливає на ефективність бухгалтерського обліку.

Здійснюючи свою виробничо-господарську діяльність підприємства вступають в розрахункові взаємовідносини з іншими підприємствами, організаціями і особами. Ці розрахунки пов'язані з формуванням основних і

оборотних засобів, реалізацією виробленої продукції і наданих послуг, з розподілом прибутку, розрахунками з фінансовими органами і органами соціального страхування і соціального забезпечення. Господарства можуть також вступати в розрахункові взаємовідносини з окремими особами, наприклад, для виконання різних доручень при видачі грошових коштів підзвіт, одержанні кредитів на індивідуальне житлове будівництво і господарське влаштування.

Виникнення заборгованості пов'язано з тим, що співпадання у часі одночасного виконання обома сторонами зустрічних зобов'язань за договором майже не відбувається. Як правило, спочатку свої зобов'язання виконує одна зі сторін, внаслідок чого у неї виникає право вимагати компенсації за заборгованістю, а з іншої сторони — обов'язок оплатити цю заборгованість. Тобто у бухгалтерському обліку у першої сторони в складі господарських засобів виникає актив у вигляді дебіторської заборгованості, а з іншої сторони виникає зобов'язання перед кредитором погасити цю заборгованість, яка називається кредиторською заборгованістю.

Тому правильна організація розрахунків потребує суворого дотримання фінансової дисципліни, власної оплати боргів по зобов'язаннях і забезпечення своєчасного одержання коштів за реалізовану продукцію та надані послуги.

Дебіторська заборгованість спричиняє вилучення коштів з обороту підприємств, що негативно позначається на їх фінансовому стані, а несвоєчасна оплата боргів і зобов'язань веде до залучення в оборот коштів, які належать іншим підприємствам.

Завданнями бухгалтерського обліку розрахункових операцій є:

- дотримання встановлених правил розрахункових відносин;
- своєчасність розрахунків і запобігання випадкам прострочення сплати дебіторської заборгованості;
- періодична звірка даних бухгалтерського обліку безпосередньо з дебіторами;
- правильне і своєчасне документальне оформлення розрахункових операцій, їх відображення в регістрах бухгалтерського обліку;

-своєчасне і достовірне ведення аналітичного і синтетичного обліку розрахунків;

-своєчасне відображення розрахункових операцій у податковому обліку;

-своєчасне взаємне звіряння розрахунків з дебіторами і кредиторами;

-недопущення нереальної дебіторської і кредиторської заборгованості.

Розрахункові операції здійснюються відповідно до законодавства України у порядку, встановленому Національним банком України.

Безготівкові розрахунки між підприємствами і фізичними особами здійснюються у національній валюті України через банк шляхом перерахування грошових коштів. Грошові кошти з рахунку підприємства списуються за розпорядженням його власника, крім випадків, коли чинним законодавством передбачений порядок безакцептного списання коштів.

Кошти підприємства підлягають обов'язковому зберіганню в банках, за винятком залишків готівки в їхніх касах у межах встановленого банком ліміту. Схематично відобразимо організацію операцій з покупцями та замовниками на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Схеми організації розрахунків з покупцями та замовниками

Погашення заборгованості підтверджується виданою квитанцією

оприбуткованого касового ордеру покупцеві або виданим банком платіжним дорученням чи розрахунковим чеком для перерахування коштів з розрахункового рахунка покупця на рахунок постачальника. Здійснення безготівкових розрахунків засвідчує виписка банку.

Також однією з проблем при оформленні документів є відсутність раціональної організації документообігу. Трапляється, що на первинному документі відсутні підписи уповноважених осіб, або взагалі відсутній певний первинний документ.

Отже, для якісного і своєчасного документального оформлення розрахунків з покупцями та замовниками необхідно:

- особам, відповідальним за складання первинних документів, потрібно бути уважними і перевіряти сформовані документи;
- автоматизувати облік з метою заощадження часу, усунення можливих помилок, що допомогло б своєчасно і правильно приймати рішення;
- створити графік документообігу для швидкої та чіткої обробки і передачі документів;
- складати в момент здійснення господарської операції або після її завершення первинний документ з усіма необхідними підписами.

Документальне оформлення розрахунків з покупцями та замовниками містить в собі значну кількість документів. Кожен має своє призначення, специфічну будову, відповідні вимоги до складання. Невід'ємною складовою цього важливого процесу є правильність заповнення та своєчасність формування відповідного документа, здійснення контролю з метою недопущення помилок.

Кожна складова господарського процесу виконує значну роль у забезпеченні стійкого розвитку підприємства в цілому, тому будь-який етап роботи повинен виконуватись в повній мірі.

Організація бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві в відповідає вимогам П(С)БО та закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність».

У сучасних умовах підприємства самостійно здійснюють економічну,

організаційно-управлінську політику своєї діяльності, тому підвищеної уваги вимагають питання організації облікової системи. Зміни системи суспільних відносин і умов функціонування суб'єктів господарювання визначили необхідність серйозної трансформації обліку й облікового інструментарію, у якому принципова роль належить обліковій політиці підприємства як найважливішому елементу забезпечення достовірної, своєчасної, надійної інформації.

Облікова політика впливає на підсумкові показники діяльності організації і галузі в цілому, дозволяє формувати достовірну бухгалтерську (фінансову) і управлінську звітність, є важливим інструментом оптимізації податкового навантаження організації.

У діючій системі нормативного регулювання бухгалтерського обліку і звітності вже існує визначена техніка формування, розкриття облікової політики для цілей бухгалтерського обліку й оподаткування. Однак практично відсутня методологічна і методична база її формування. В цих умовах існує об'єктивна необхідність дослідження питань облікової політики, критеріїв її розробки, принципів формування у відповідності зі специфікою галузі і її впливу на фінансові результати діяльності підприємства.

Дебіторська заборгованість з метою відображення в бухгалтерському обліку класифікується за наступними ознаками:

1) за видами дебіторів:

- постачальники;
- підрядники;
- персонал.

2) за термінами надходження оплати:

- аванси видані,
- прострочена дебіторська заборгованість;

3) по терміновості:

- короткострокова;
- довгострокова дебіторська заборгованість.

4) за умовами визнання дебіторської заборгованості:

- при здійсненні господарських операцій;
- при відображенні боргів по внескам засновників, в ситуації розбіжності дати реалізації товарів (робіт, послуг) з датою розрахунків).

5) за організацією аналітичного обліку дебіторської заборгованості :

- в розрізі дебіторів;
- договорів.

В умовах постіндустріальної економіки підприємствам надано самостійність у виборі облікової політики, що свідчить про посилення її впливу на ефективність облікового процесу, забезпечення повноти і вірогідності відображення майнового і фінансового стану підприємства.

Враховуючи вище зазначене, кожне підприємство, виходячи зі специфіки своєї діяльності, має право обирати ті варіанти обліку, які забезпечать найбільш повну реалізацію функцій управління.

Облікова політика щодо формування звітності за господарськими (географічними) сегментами – це частина облікової політики підприємства, що охоплює сукупність принципів, методів і процедур, які забезпечують формування показників звітності, та полягає у визначенні єдиного методологічного підходу щодо ідентифікації, реєстрації та групування інформації про звітні сегменти з метою її відображення у фінансовій звітності суб'єкта господарювання.

Належна побудова облікової політики з метою контролю за дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги, що виникає в результаті операцій з пов'язаними особами, особливо важлива в контексті податкового законодавства. Облікова політика підприємства щодо обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги має включати методичні, організаційно-управлінські та податкові аспекти. Зокрема, мають бути розкриті питання ведення обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства з урахуванням класифікації облікових рахунків, документування, інвентаризації, її розподілу між господарськими (географічними) сегментами. Особливу увагу слід приділити операціям з покупцями – пов'язаними особами для обґрунтування суми податкового зобов'язання з податку на додану вартість та величини витрат, що

враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування.

Враховуючи вище зазначене, кожне підприємство, виходячи зі специфіки своєї діяльності, має право обирати ті варіанти обліку, які забезпечать найбільш повну реалізацію функцій управління.

Нормативно-правове регулювання облікової політики представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Нормативно-правове регулювання облікової політики на підприємстві

Вид правового акту	Питання, які розкриває акт
Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"	Правові основи визначення та організації облікової політики на підприємствах - визначення терміну «міжнародні стандарти фінансової звітності» - визначення порядку застосування міжнародних стандартів
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"	Розкриття інформації про облікову політику в примітках до фінансової звітності підприємства
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах"	Внесення змін до облікової політики підприємства
Лист Міністерства фінансів України "Про облікову політику"	Відображення в розпорядчому документі (наказі) обраних методів, принципів і процедур); внесення змін до облікової політики; розкриття інформації про облікову політику в примітках до фінансової звітності

Фахівці в галузі бухгалтерського обліку вважають, що до основних недоліків П(С)БО належать:

- прийняті національні стандарти містять багато невизначених термінів і понять;
- неузгодженість П(С)БО й податкового законодавства;
- регламентація управлінського обліку в частині обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

До елементів облікової політики підприємства щодо зобов'язань варто віднести методи оцінки зобов'язань в операціях пов'язаних сторін. Пов'язаними сторонами вважаються: підприємства, які перебувають під контролем або суттєвим впливом інших осіб, та особи, які прямо або опосередковано здійснюють контроль

над підприємством або суттєво впливають на його діяльність. Перелік пов'язаних сторін визначається підприємством, враховуючи сутність відносин, а не лише юридичну форму відповідно до принципу превалювання економічної суті над юридичною формою.

Відповідно до П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» оцінка зобов'язань в операціях пов'язаних сторін може здійснюватися з використанням таких методів:

- порівнюваної неконтрольованої ціни;
- ціни перепродажу;
- «витрати плюс»;
- балансової вартості.

За методом ціни перепродажу застосовується ціна за вирахуванням відповідної націнки.

За методом «витрати плюс» використовується ціна, що складається з собівартості товарів, яку визначає продавець, і відповідної націнки.

За методом балансової вартості оцінка активів здійснюється за балансовою вартістю, що визначається згідно з відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Таким чином, належна побудова облікової політики в частині розрахунків покупцями та замовниками особливо важлива в контексті податкового законодавства.

3.2. Проектування системи первинного обліку та документальне оформлення ТОВ «Будівельний двір»

Документування – це процес підготовки документа із застосуванням різноманітних методів та засобів відображення як на матеріальному, так і не матеріальному носії інформації.

Згідно закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» первинний документ – це документ, який містить відомості про

господарську операцію. Первинні документи створюються як у письмовій, так і в електронній формі. Юридичну силу електронний документ матиме лише за наявності електронного цифрового підпису.

Для здійснення поставки товарів чи надання послуг необхідне укладання прямого договору між постачальником та покупцем. Договір – домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Договір купівлі – продажу – це найбільш розповсюджений вид договорів, за яким продавець зобов'язується передати майно покупцеві, а покупець зобов'язується прийняти майно та сплатити за нього визначену суму.

При виборі покупців та замовників для забезпечення надійності розрахунків необхідно враховувати наступні фактори:

- цінову конкурентоздатність продукції, товарів, робіт, послуг;
- наявність гарантії платежу;
- терміни оплати;
- місце розташування підприємств;
- види діяльності.

Проаналізувавши наведені умови і дійшовши до висновку щодо можливості укладання договору, сторони зазначають предмет, назву товару, ціну, порядок розрахунків, терміни поставок, обов'язки та відповідальність при порушенні зобов'язань. Тобто, відбувається направлення оферти з основними умовами угоди, а прийняття іншою стороною даної пропозиції визнається акцентом (згодою).

Ф.Ф. Бутинець виділив перелік документів при розрахунках з покупцями та замовниками, який наведено на рис. 3.2.

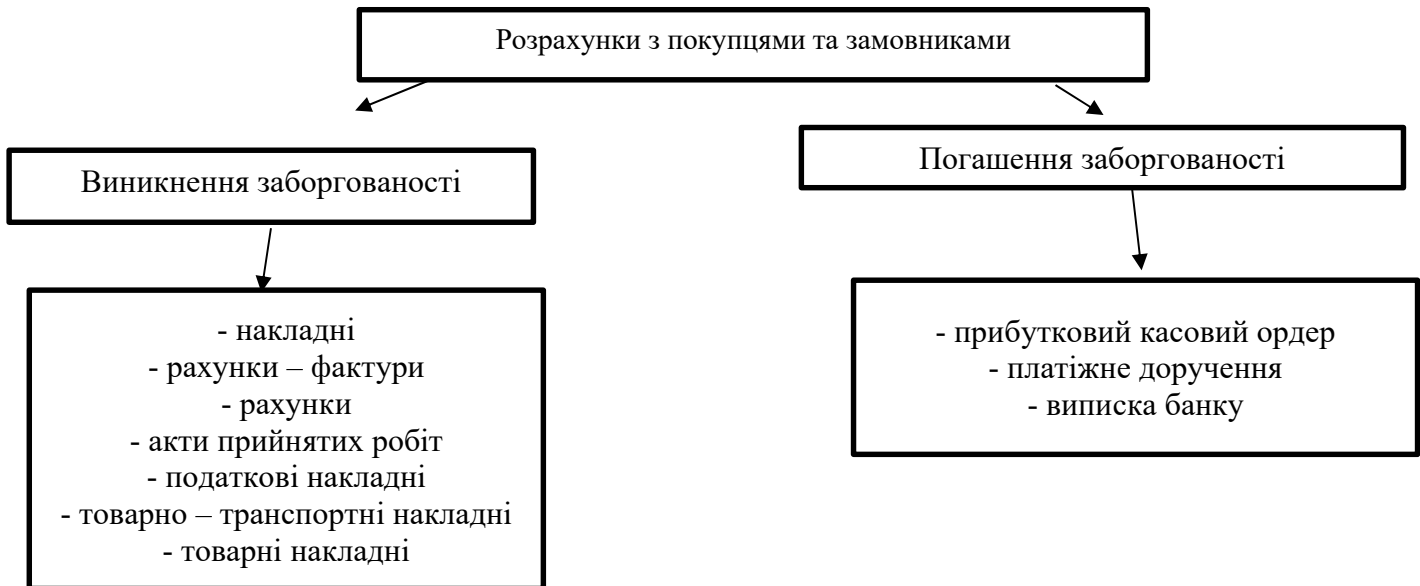

Рис. 3.2. Перелік документів при розрахунках з покупцями та замовниками

При перевезенні матеріальних цінностей від постачальника до покупця, їх прийманні і видачі використовується такий обліковий документ як накладна. В ній зазначають перелік товарів, кількість та ціну, за якою постачаються покупцю, вагу, інформацію про покупця та постачальника, дату, підписи.

Рахунок-фактура – документ, який видається покупцеві продавцем та підтверджує фактичне відвантаження товарів та їх ціну. Використовується лише для податкового обліку податку на додану вартість. Такий документ подає аргумент для приймання покупцем висунутих продавцем сум ПДВ до відрахування.

Вказують такі відомості як найменування та реквізити покупця і продавця, перелік товарів чи послуг, одиниці виміру, ціна, вартість, ставки і суми ПДВ. Цей документ є обов'язковим тільки для організацій, які перебувають на загальній системі оподаткування, за якої сплачується і відшкодовується ПДВ.

Отже, рахунок-фактура має такі цілі як: фіксація факту, що робота чи замовлення здійснено; засвідчити суму сплаченого ПДВ з метою його подальшого зарахування.

Рахунок – це документ, що виписується на підставі договору купівлі-продажу товарів. В рахунку зазначається сума, яку повинен перерахувати платник

на розрахунковий рахунок чи сплатити постачальнику. Прописується в документі найменування товару, одиниця виміру, кількість, ціна за одиницю, загальна сума. Вносяться реквізити, потрібні для перерахування коштів на рахунок постачальника.

Спільним для рахунка-фактури та рахунка є те, що вони оформляються бухгалтером при виконанні умов договору купівлі-продажу товарів. Але їх призначення зовсім інші. Рахунок передбачає оплату, а рахунок-фактура переміщення товарів або виконання робіт. На рахунку повинна знаходитись печатка постачальника, проте на рахунку-фактурі її не повинно бути.

Спеціальним документом, що складається в період здачі виконаних робіт чи наданих послуг між замовником і виконавцем є Акт прийнятих робіт та наданих послуг. В ньому вказані надані послуги та закінчені роботи із фіксуванням періоду виконання та вартості.

Виконавець звітує перед замовником цим актом за завершену роботу. Бланк названого документа формується у двох примірниках: перший після підписання сторонами у виконавця зостається; а другий залишається в замовника. Акт не має уніфікованої форми, тому кожне підприємство розробляє у вигідній для себе формі з метою представлення наявних особливостей наданих послуг та виконаних робіт.

Акту прийнятих робіт та наданих послуг присвоюється номер, зазначається дата завершення робіт, повне найменування замовника та виконавця, їхні реквізити, вказуються виконані роботи та вартість. Документ підлягає обов'язковому підписанню обома сторонами та встановленні на ньому печаток, що засвідчують законність операції.

Одержання права на податковий кредит з ПДВ і нарахування податкових зобов'язань можливе за наявності сформованої податкової накладної. Це значущий документ для осіб, які зареєстровані платниками ПДВ. Даний документ виписують при здійсненні продажу товарів за кожен день. В електронній формі з дотриманням встановлених законодавством умов формується податкова накладна та додатки до неї із наявністю електронного підпису. Всі податкові накладні реєструються в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Облік руху товарно-матеріальних цінностей та розрахунків за перевезення відображається у товарно-транспортній накладній. ТТН виписується вантажовідправником на кожну поїздку. Цей документ заповнюють продавець, покупець, перевізник та бухгалтер продавця. Бланк ТТН вже не є бланком суворої звітності, тому вантажовідправник може внести графи, які вважає необхідними.

ТТН виписується у чотирьох примірниках: перший – застається у вантажовідправника для списання ТМЦ; другий – з підписами та печаткою вантажовідправника лишається у водія, а після поставки вантажу віддається вантажоотримувачу; третій – з підписом та печаткою вантажоотримувача є підставою для розрахунків; четвертий – підписаний вантажоотримувачем і з його печаткою прикладається до подорожнього листа водія і враховується при нарахуванні йому заробітної плати.

Передача товару чи певних матеріальних цінностей від продавця до покупця фіксується у товарній накладній. Вказують у цьому документі найменування товару, кількість, ціну, вартість та суму ПДВ. Повинні бути реквізити сторін, підписи та печатки. Виписується у двох примірниках, де один залишається у постачальника, інший у покупця.

Кожен з документів повинен бути заповнений відповідним чином і засвідчений підписами і печаткою.

Наявність дебіторської заборгованості свідчить про вилучення коштів з обороту підприємства. Вона виникає з вини покупців і замовників за відвантажену їм продукцію, виконані роботи (надані послуги).

Платіжні документи, договори тощо використовуються при розрахунках за виданими авансами під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також з оплати продукції та робіт, що прийняті замовником по частковій готовності.

При обліку розрахунків за відшкодування підприємству завданих збитків в результаті недостач і втрат від псування цінностей, недостач та розкрадання грошових коштів (якщо виявлено винуватця) застосовують такі документи:

- інвентаризаційний опис або інвентаризаційний акт (в залежності від об'єкту перевірки);

- порівняльна відомість;

- договір про повну матеріальну відповідальність;

- розрахунково-платіжна відомість.

Первинний та зведений облік розрахунків з покупцями і замовника ведеться відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку №88. Крім розрахунків із покупцями та замовниками дебіторська заборгованість виникає також за іншими видами розрахунків, інформація про яку також відображається за допомогою системи первинної документації, яка наведена в таблиці табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Види первинних документів, які використовуються при розрахунках за дебіторською заборгованістю

Види розрахунків	Види документів
Розрахунки з покупцями і замовниками	Накладні, рахунки-фактури, рахунки, акти прийнятих робіт, послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні (ТМ-І), товарні накладні, вексель, комерційні документи (рахунки-фактури), транспортні накладні (СМП - залізнична накладна, авіанакладна, коносамент, товарно-транспортна накладна, пакувальні листи), платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ, розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць
Розрахунки за виданими авансами	Платіжні доручення, в яких є посилання на укладений договір

продовження таблиці 3.2

Розрахунки з підзвітними особами	Розпорядження керівника про направлення працівника у відрядження. Список осіб, які мають право отримувати гроші під звіт на господарські потреби, затверджений наказом керівника. Авансовий звіт про витрачені суми та додані виправдовуючі документи: акт закупівлі, акти на списання представницьких витрат у межах передбачених норм з доданням відповідних документів на оплату рахунків, чеки, квитанції.
Розрахунки за нарахованими доходами	Розрахунки бухгалтерії, ПКО, виписки банку
Розрахунки за претензіями	Претензії, акти приймання вантажу, рішення судових органів (арбітражу), письмові згоди постачальників на пред'явлені претензії, виписки установ банку на суми, що надійшли в порядку задоволення претензій
Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків	Протокол засідання інвентаризаційної комісії, наказ керівника
Розрахунки за позиками членам кредитних спілок	Договір між членами кредитних спілок, ПКО, виписки банку, ВКО, платіжне доручення
Розрахунки з іншими дебіторами	Авізо про оприбуткування майна учасником, який веде спільні справи, або первинний документ про отримання майна (копія накладної, квитанція до прибуткового ордера тощо)

Для стягнення дебіторської заборгованості встановлені також терміни позовної давності. Дебіторська заборгованість з терміном позовної давності, що минув, списується за рішенням керівника підприємства на результати фінансової діяльності після того, як були прийняті всі заходи для її стягнення (пред'явлення претензій, позовів до суду (господарського суду) до дебіторів-підприємств і до суду – до фізичних осіб).

Рух документів з моменту їх створення до передачі на зберігання регламентує графік документообігу. Якщо є уніфікована форма такого графіка не існує. Кожне підприємство розробляє його з урахуванням особливостей своєї діяльності. При цьому потрібно передбачити оптимальну кількість підрозділів і виконавців, через яких проходить кожен документ, а також мінімальний строк його знаходження в підрозділі.

Таблиця 3.3

Графік документообігу на ТОВ «Будівельний двір»

Назва документа	Створення документів					Перевірка документа				Обробка документів		Граничний термін подання в бухгалтерію	Передача в архів	
	К-ть примірник	Відповідальний за виписку	Відповідальний за оформлення	Відповідальний за використання	Термін виконання	Відповідальний за перевірку	Відповідальний за подання	Порядок подання	Термін подання	виконавець	Термін виконання		виконавець	Термін подання
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Платіжне доручення	2	Бухгалтер	Бухгалтер	Касир	Протягом 10 днів з дня виписки	Гол. бухгалтер	Гол. Бухгалтер	Касиру	1 день	Бухгалтер	1 день	На 10 день з дня виписки	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Прибутковий касовий ордер	1	Бухгалтер	Бухгалтер	Касир	1 день	Гол. бухгалтер	Бухгалтер	Касиру	1 день	Касир	1 день	1 день	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Авансовий звіт	1	Бухгалтер	Бухгалтер	Бухгалтер	Протягом виконання завдання	Бухгалтер	Підзвітна особа	Підзвітна особа бухгалтеру	3-10 днів	Бухгалтер	1 день	3-10 днів	Бухгалтер	Наприкінці календарного року
Довіреність	1	Бухгалтер	Бухгалтер	Бухгалтер	Не більше 10 днів	Бухгалтер	Бухгалтер	Особі, що виконує завдання	1 день					

При складанні графіка документообігу перш за все необхідно визначити:

— перелік документів, які підприємство створює або отримує від інших підприємств (установ, організацій);

— список відповідальних осіб, які допускаються до складання певних документів, їх опрацювання, контролю за правильністю та своєчасністю їх оформлення;

— схеми взаємодії між підрозділами підприємства (виконавцями);

— порядок прямування кожної форми документа від одного виконавця (або підрозділу) до іншого;

— строки складання та опрацювання документів з урахуванням строків подання інформації кінцевому споживачу.

Крім того, у ньому зазначають підрозділи, до яких ці документи мають бути передані після створення, перевірки чи опрацювання, а також строки їх передачі.

У цілому по підприємству графік документообігу складають на підставі відповідних графіків його підрозділів.

Графік документообігу оформляють у вигляді схеми або переліку робіт зі створення, перевірки та опрацювання документів, що виконуються кожним підрозділом підприємства, а також усіма виконавцями із зазначенням їх взаємозв'язку та строків виконання робіт.

У випадку, якщо права підприємства порушені, то воно може звернутися до порушника із письмовою претензією-вимогою щодо добровільного усунення порушень законодавства.

Така претензія-вимога підписується керівником і надсилається адресату рекомендованим (цінним) листом або вручається під розписку.

Документи, які застосовуються при виявленні порушень та розбіжностей при розрахунках з покупцями і замовниками наведено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Документи, які застосовуються при виявленні порушень та розбіжностей при розрахунках з покупцями і замовниками

Банки відкривають рахунки зареєстрованим в установленому чинним законодавством порядку юридичним особам та фізичним особам суб'єктам підприємницької діяльності, філіям, представництвам, відділенням та іншим відокремленим підрозділам підприємств, у тому числі структурним підрозділам, фізичним особам на умовах, викладених в договорі між установою банку і власником рахунку. Рахунки для зберігання грошових коштів і здійснення усіх видів банківських операцій відкриваються у будь-яких банках України за вибором клієнта і за згодою цих банків.

Для відкриття поточного рахунку в банк подають такі документи:

1. Заяву про відкриття рахунку.
2. Копію свідоцтва про державну реєстрацію підприємства у виконавчих органах влади.

На рис. 3.4. зображено види рахунків, які можуть відкриватись в установах банків.

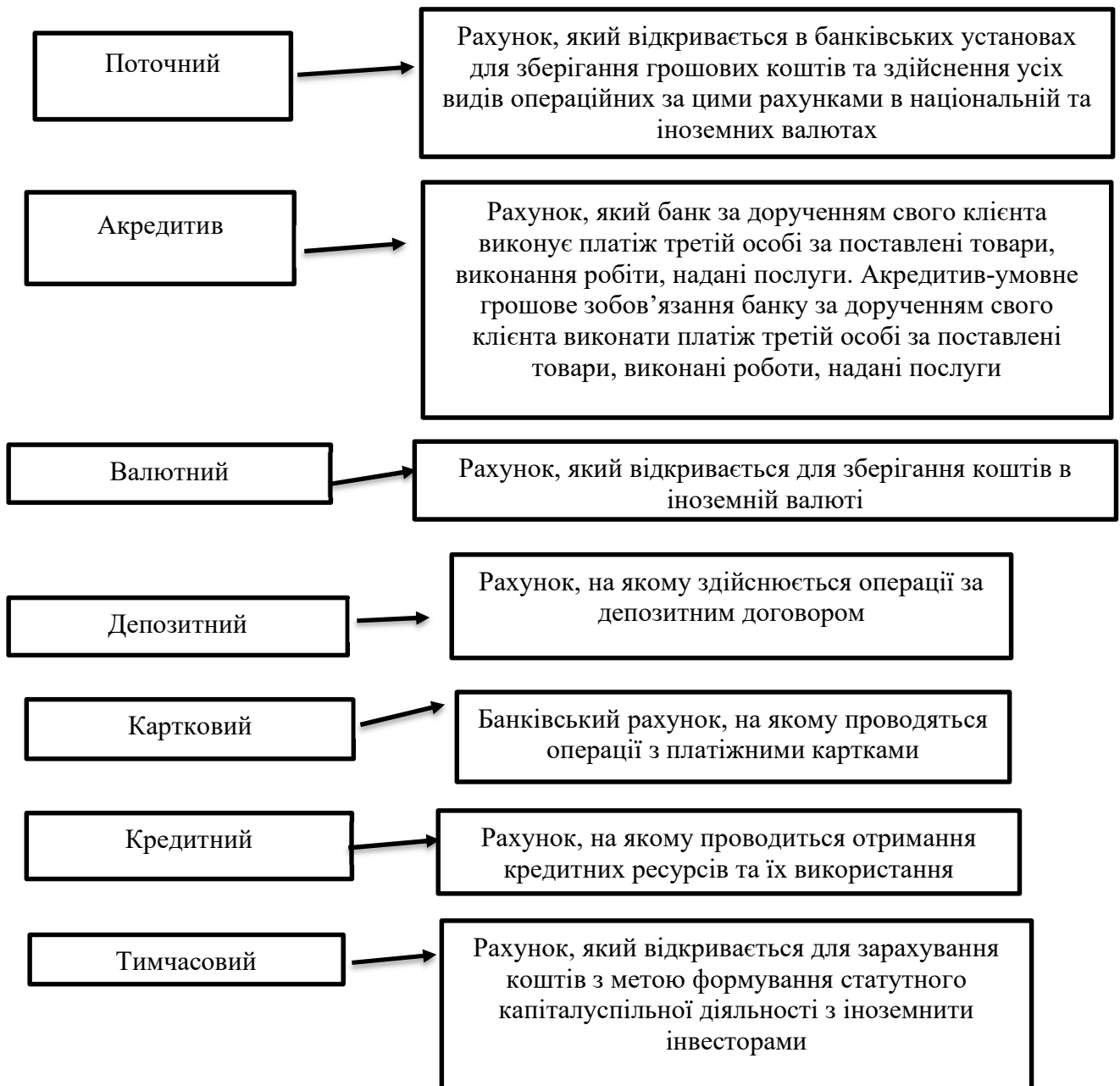

Рис. 3.4. Види рахунків, які можуть відкриватись в установах банків.

3. Копію рішення про створення, реорганізацію підприємства, засвідчену нотаріально або органом, що прийняв таке рішення.

4. Копію належним чином зареєстрованого статуту (положення), засвідчену нотаріально. Установа банку, в якому відкриваються рахунки (субрахунки), робить відмітку про відкриття такого рахунка на примірнику ,статуту (положення), на

якому зроблено відмітку податкової інспекції про реєстрацію підприємства в податкових органах, відтак цей примірник повертають власнику рахунка.

5. Копію документа, який підтверджує, що підприємство взято на облік у податкових органах.

6. Картку зі зразками підписів директора та його заступника, головного бухгалтера та його заступника і відбитком печатки.

7. Копію документа про реєстрацію в органах Пенсійного фонду України, засвідчену нотаріально або органом, який здійснює реєстрацію.

8. Копію документа про реєстрацію в органах Фонду соціального страхування України, засвідчену нотаріально або органом, який здійснює реєстрацію.

Узагальнюючим документом який підсумовує операції на рахунку в банку є виписка банку, яка містить перелік операцій за дебетом і кредитом рахунка із зазначенням номерів документів.

Отже, платіжні інструменти являють собою засіб певної форми на паперовому, електронному чи іншому виді носія інформації, використання якого ініціює переказ грошей з відповідного рахунку платника.

3.3. Порядок відображення в фінансовому обліку розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір»

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Норми П(С)БО 10 застосовуються всіма підприємствами, крім бюджетних установ. Керуватися зазначеним Положенням слід з урахуванням правил, встановлених іншими П(С)БО.

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума. Майбутня економічна вигода від дебіторської заборгованості полягає в тому, що в результаті її погашення в майбутньому відбудеться пряме

надходження грошових коштів або отримання грошей на банківський рахунок від здійснення факторингової операції. Факторинг це вид фінансово-комерційних послуг, суть яких полягає у придбанні банками та іншими фінансовими організаціями боргів підприємств (зобов'язань з оплати поставлених товарів і виконаних робіт або послуг).

Умовою достовірної оцінки дебіторської заборгованості є договір, у якому визначено ціну за одиницю відвантаженої продукції, а також відвантажувальні документи, що підтверджують факт отримання покупцем певної кількості продукції за договірною ціною на зафіксовану суму. Якщо дебіторська заборгованість виникла внаслідок виконання робіт або надання послуг, підставою для її оцінки служать також договори підряди, акти приймання-здачі виконаних робіт і послуг. Відвантажені товари, виконані роботи і послуги можуть бути оплачені векселями, які до їх погашення також облічуються в сумі дебіторської заборгованості. Достовірність оцінки дебіторської заборгованості підтверджується сумою належно оформлених векселів, а також умовами договорів купівлі-продажу.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в балансі та інших формах звітності підприємства можуть відображати дебіторську заборгованість у тому випадку, коли існує імовірність її погашення, внаслідок чого підприємство отримує економічну вигоду, і якщо при цьому вона може бути достовірно оцінена.

Бухгалтерський облік розрахунків з дебіторами ведеться на таких рахунках:

16 «Довгострокова дебіторська заборгованість»;

36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»;

37 «Розрахунки з різними дебіторами»;

38 «Резерв сумнівних боргів».

В Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталів та зобов'язань рахунки для обліку розрахункових операцій з дебіторами зосереджені в Класі 3, а з кредиторами — відповідно в Класі 6. Все ж розподіл рахунків дебіторів і кредиторів має дещо умовний характер. Через це рахунки 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами» і 68 «Розрахунки за іншими операціями» можуть мати одночасно дебетове і кредитове

сальдо та будуть відображені в балансі розгорнуто: в активі та пасиві відповідно.

За дебетом рахунку 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, за кредитом — сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків. Сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги).

На субрахунку 362 "Розрахунки з іноземними покупцями" аналітичний облік ведеться в гривнях та валюті, обумовленій договором. Кореспонденція по рахунку 36 наведена у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Бухгалтерські проведення по рахунку 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками"

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція розрахунків		Сума
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1	Повернення грошових котів, раніше триманих за реалізовану продукцію та надані послуги після повернення продукції або у випадку зайвого перерахування сум	36	30,31	15820,56
2	Відображення виникнення доходу і дебіторської заборгованості в момент реалізації продукції, товарів, робіт і послуг	36	70	150518,40
3	Відображення отримання іншого операційного доходу при: - реалізації інших оборотних активів; - від операційної оренди активів; - від операційної курсової різниці, отриманої при перерахунку дебіторської заборгованості іноземних покупців	36	712 713 714	5367,90
4	Відображення доходу страхових компаній	36	76	9291,66

Продовження таблиці 3.4

6	Отримання короткострокового векселя в рахунок забезпечення дебіторської заборгованості	34	36	14684,52
7	Погашення заборгованості покупців еквівалентами грошових коштів та поточними фінансовими інвестиціями	35	36	8592,80
8	Списання дебіторської заборгованості за рахунок резерву сумнівних боргів	38	36	1149,60
9	Отримання довгострокового векселя в рахунок забезпечення дебіторської заборгованості	162	36	26982,00
10	Взаємозарахування заборгованостей у випадку попередньої оплати продукції	681	36	10001,64
11	Відображення суми знижок, наданих після реалізації	70	36	92,40
12	Зменшення дебіторської заборгованості покупців у зв'язку з виконанням ними робіт, які за умовами продажу мають виконуватися підприємством-постачальником	93	36	5090,40

У разі реалізації продукції на умовах, що оплата за неї буде здійснена після її відвантаження, в обліку будуть зроблені такі записи (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Облік розрахунків з покупцями і замовниками у випадку оплати за продукцію після її відвантаження

№ п/п	Зміст операції	Кореспондуючі рахунки		Сума
		Дебет	Кредит	
1	Проданий товар покупцю за договірною вартістю з урахуванням ПДВ	361	701	66472,50
2	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	701	641	11078,75
3	Списана готова продукція зі складу за фактичною собівартістю	901	28	66472,50
4	Надійшла оплата за товар на поточний рахунок продавця	311	361	66472,50
5	Списаний чистий дохід від реалізації на фінансові результати	701	791	66472,50
6	Списана фактична собівартість товару на фінансові результати	791	901	66472,50
7	Списаний на прибуток фінансові результати за підсумками звітного періоду	791	441	66472,50

На субрахунку 681 "Розрахунки за авансами одержаними" ведеться облік одержаних авансів під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника за продукцію і виконані роботи. У разі реалізації продукції на умовах попередньої оплати в бухгалтерському обліку буде зроблено такі записи (табл.3.6).

Таблиця 3.6

Облік розрахунків з покупцями і замовниками у випадку одержання авансу за продукцію

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1	На суму авансового платежу, здійсненого покупцем готової продукції	311	681	24786,96
2	Одночасно на суму податку на додану вартість	643	641	4631,16
3	Відображено дохід від реалізації готової продукції	361	701	24786,96
4	Відображення податок на додану вартість	701	643	4631,16
5	Відображено собівартість реалізації готової продукції	901	26	24786,96
6	Закриття рахунків	681	361	24786,96
7	Відображено результат реалізації готової продукції	701	791	24786,96

Якщо першою подією було отримання передоплати, суму отриманої виручки в іноземній валюті перераховують в гривні за курсом НБУ на дату отримання передоплати.

У разі отримання від покупця авансових платежів в іноземній валюті частинами і відвантаження покупцеві частинами немонетарних активів (робіт, послуг) дохід від реалізації визнають за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів виходячи з послідовності отримання таких авансових платежів(таб.3.5). Облік операцій з надання послуг нерезидентам наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.7

Облік операцій з надання послуг нерезидентам

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
Перша подія — надання послуг				
1	Відображено надання послуг нерезиденту	362	703	42300
2	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	703	641	7050
3	Списано собівартість послуг	903	23	30000
Відображення курсових різниць на дату балансу				
4	Відображено від'ємну курсову різницю за заборгованістю нерезидента на дату балансу	945	362	126
Оплата вартості послуг				
5	Отримано від нерезидента оплату за надані послуги	316	362	42444
6	Відображено позитивну курсову різницю за монетарною заборгованістю на дату її погашення	362	714	270

Другий варіант, коли перша подія — отримання передоплати нерезидента наведено таблиці 3.7.

Таблиця 3.8

Облік операцій з надання послуг при передоплати нерезидентам

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
Перша подія — отримання передоплати				
1	Отримано передоплату від нерезидента	316	681	42300
2	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	643	641	7050
Надання послуг				
3	Відображено доходи від надання послуг	362	703	42300
4	Списано відображені раніше податкові зобов'язання з ПДВ	703	643	7050
5	Списано собівартість наданих послуг	903	23	30000
6	Здійснено залік заборгованостей	681	362	42300

Для забезпечення керівництва підприємства належними обсягами інформації щодо стану розрахунків підприємства та поточної наявності грошових коштів слід скористатися такими звітами:

– «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;

- «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)»;
- «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Порядок відображення грошових коштів у звітності наведено в табл.3.8.

Таблиця 3.9.

Порядок відображення грошових коштів у звітності

Код та назва рахунку, субрахунку	Форми фінансової звітності		
	Назва форми	Назва рядка	Код рядка
<ul style="list-style-type: none"> • 30 "Готівка", • 31 "Рахунки в банках" 	Баланс	Грошові кошти та їх еквіваленти:	1165
		- в національній валюті; - в іноземній валюті	1165
	Звіт про рух грошових коштів	Залишок коштів на кінець року	3415
	Примітки до річної фінансової звітності	Каса	1166
		Поточний рахунок у банку	1167
		Інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки)	1167
	33 "Інші грошові кошти"	Баланс	Грошові кошти та їх еквіваленти:
- в національній валюті; - в іноземній валюті			1165
Примітки до річної фінансової звітності		Грошові кошти в дорозі	1166
		Еквіваленти грошових коштів	1166

Згідно НП(С)БО 1 Баланс - це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

Поточна дебіторська заборгованість покупців та замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, яка забезпечена векселем) відображається в статті балансу "Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги". До підсумку балансу включається чиста реалізаційна вартість.

Чиста реалізаційна вартість - сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Відображення дебіторської заборгованості у формі Баланс (Звіт про фінансовий стан» у складі активів наведено в таблиці 3.9.

Таблиця 3.10

Відображення дебіторської заборгованості у формі Баланс (Звіт про фінансовий стан» у складі активів

Стаття	Код рядка
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040
Векселі одержані	1120
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125
Дебіторська заборгованість за розрахунками : За виданими авансами	1130
з бюджетом	1135
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155

Згідно з положенням (стандартом) бухгалтерського обліку “Баланс”(Звіт про фінансовий стан», ця сума на балансі підприємства визначається шляхом віднімання від загальної суми дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги резерву сумнівних боргів, тобто тієї суми заборгованості, за якою існує невпевненість у погашенні її боржником.

У статті “Довгострокова дебіторська заборгованість” показується заборгованість фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. Ця стаття відповідає дебетовому сальдо “Довгострокова дебіторська заборгованість” та відображає вартість заборгованості за майно, передане у фінансову оренду, довгострокові векселі одержані та іншу дебіторську заборгованість.

Отже, фінансова звітність покликана забезпечити користувачів інформацією і, як наслідок, створити умови для ефективної та цілеспрямованої роботи підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що дебіторська заборгованість на ТОВ «Будівельний двір» відображається в усіх формах звітності. В балансі залишки по статтях дебіторської заборгованості відображаються в залежності від

терміну погашення (в межах року чи більше) за різними статтями. Нарахування резерву сумнівних боргів відображається в складі статті “Інші операційні витрати” звіту в формі “Звіт про фінансові результати”. Зміни в розмірах поточної дебіторської заборгованості відображаються у Звіті про рух грошових коштів підприємства.

3.4 Напрямки удосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір»

Підприємства і організації самостійно вибирають форми і методи бухгалтерського обліку виходячи з об'єму облікових робіт, наявності обчислювальної техніки та інших умов. Разом з тими вони повинні дотримуватися загальних методологічних принципів, затверджених Міністерством фінансів України, а також технологію обробки облікових даних.

Для прийняття управлінських рішень важливе значення має повнота і об'єктивність інформації, пов'язаної з дебіторською заборгованістю. Облік розрахунків з покупцями є однією з найважливіших та найбільш досліджуваних ділянок бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємства

Проте на сьогодні існує ряд проблем щодо обліку розрахунків з покупцями, а саме:

1. Недостатня розробленість методичних підходів до класифікації та оцінки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

2. Неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість у тому обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків підприємства з покупцями.

3. Непристосованість та неефективність методів обрахунку резерву сумнівних боргів, відповідно до П(С)БО 10.

4. Недостатня розробленість плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції щодо його застосування з обліку розрахунків покупців та замовників.

5. Погано налагоджена система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах.

6. Нерозвиненість форм рефінансування для ефективного управління дебіторською заборгованістю.

Тому виникає необхідність у розробленні заходів щодо удосконалення обліку розрахунків з покупцями, та власне дебіторської заборгованості.

Розгляд сучасних підходів до класифікації дебіторської заборгованості дав змогу виявити низку проблем. Класифікація згідно з П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", а саме поділ дебіторської заборгованості на поточну та довгострокову, на нашу думку, не є точним та характеризує даний актив лише частково.

Потрібно запропонувати таку методику класифікації дебіторської заборгованості, що дає можливість здійснювати порівняльний аналіз варіантів групування розрахунків з дебіторами за класифікаційними ознаками. Формування такої методики слід проводити у такій послідовності:

- визначення мети;
- формулювання завдань;
- конкретизування користувачів інформації;
- вибір ознаки класифікації, визначення пріоритетних принципів;
- надання переліку можливих типів класифікації;
- вибір оптимального типу, і відповідно групування дебіторської заборгованості за обраним типом.

На сьогодні існує певна недосконалість моделей створення резерву сумнівних боргів. Відповідно до вимог П(С)БО 10 сума резерву сумнівних боргів визначається за одним із двох методів:

- 1) за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості;
- 2) методом застосування коефіцієнта сумнівності.

Загальним негативним моментом для обох методів розрахунку є їх нормативна неврегульованість та неефективність використання на підприємствах. Оскільки метод абсолютної суми сумнівної заборгованості прийнятний лише для

підприємств з невеликою кількістю дебіторів.

Метод використання коефіцієнта сумнівності доцільно використовувати лише для заборгованості, термін якої не перевищує року. Оскільки даний метод спирається лише на дані минулих періодів і може дещо не відповідати ситуації в майбутньому.

Вважаємо, що резерв повинен сформуватись на базі експертних оцінок фінансового менеджменту підприємства і сформуватись бухгалтерами підприємства, виходячи з реальних показників поточного та прогнозованого фінансового стану свого підприємства.

В процесі проведеного дослідження було з'ясовано, що переважна кількість підприємств в Україні не створює резерв сумнівних боргів через незрозумілість та недостатню регламентованість його створення, хоча дебіторська заборгованість присутня у більшості. Також серед науковців існують пропозиції внесення змін до плану рахунків з обліку покупців та замовників.

До дебіторської заборгованості, призначеної для продажу, найчастіше застосовують такі фінансові інструменти, як факторинг. Це зумовлює необхідність детального відображення в обліку аутсорсингу, факторингу дебіторської заборгованості шляхом застосування фінансових інструментів. Віднесення продажу дебіторської заборгованості за товари роботи послуги до складу іншої дебіторської заборгованості у разі передачі боргових прав аутсорсеру (фактору) є логічним і методологічно правильним кроком, але викликає перекручення інформації, що негативно впливає на якість прийняття управлінських рішень.

Пропонуємо ввести до діючого Плану рахунків для обліку аутсорсингу окремий субрахунок рахунку 37 "Розрахунки и з факторингу" з деталізацією в аналітичному обліку. Значно зростаючий розвиток науки та техніки дає можливість механізувати, а також автоматизувати обробку інформації. Задля цього і було створено спеціальні обчислювальні центри. Проте обробка на них облікової інформації має ряд значних недоліків.

Комп'ютерна форма бухгалтерського обліку знижує трудомісткість обліку, підвищує достовірність і оперативність інформації, сприяє інтеграції всіх видів

обліку, таких як оперативного, бухгалтерського і статистичного і своєчасному наданню інформації для управління виробництвом і складання фінансової звітності.

Важливою умовою покращення обліку є введення комп'ютерної форми обліку. Використання комп'ютерної техніки і різних програм для введення обліку вносить значні зміни до організації та ведення бухгалтерського обліку, причому з допоміжного засобу обчислювальна техніка перетворюється на визначальний фактор організації обліку. Стратегічний напрям розвитку обліку полягає у теоретичній розробці та наступному поетапному введенні концептуальних основ управлінського обліку.

На теперішній час економічна ситуація в Україні вимагає від суб'єктів господарської діяльності вчасного прийняття ефективних управлінських рішень. Це не можливо виконати без точної, належним чином обробленої та підготовленої для управління інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства. Інструментом задля отримання такої інформації виступає чітко налагоджена система бухгалтерського обліку.

Висновки до розділу 3

У процесі дослідження організації та методики обліку розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «Будівельний двір», було зроблено наступні висновки, а саме розглянуто, що організація бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями та замовниками потребує комплексного підходу управлінського персоналу підприємства та вирішення проблем забезпечення стабільності фінансових потоків, насамперед, унаслідок основної діяльності та реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

Запропоновані заходи певною мірою стосуються розрахунків з покупцями і замовниками на ТОВ «Будівельний двір», заборгованість яких становить значну частку в структурі оборотних активів підприємства. Комплексна система бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ

«Будівельний двір» в єдності методичних та організаційних аспектів надає змогу забезпечити вчасність та повноту погашення дебіторської заборгованості. Облік розрахунків з покупцями та замовниками є однією із найважливіших ділянок обліку, оскільки кошти присутні як на початковому так і на кінцевому етапах облікового циклу, що включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їхній продаж і одержання виручки від реалізації товарів, робіт, послуг.

Доведено, що правильно організований бухгалтерський облік має важливе значення для забезпечення ефективного використання розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві. Господарські процеси та операції в частині розрахунків з покупцями та замовниками обов'язково фіксуються в первинних документах та облікових регістрах з подальшим їх відображенням на статтях фінансової звітності.

З'ясовано, що документальне оформлення розрахунків з покупцями та замовниками сприяє подальшому прогнозуванню та управлінню діяльністю підприємства, але за наявності правильно та у встановлені строки оформлених первинних документів.

В магістерській роботі досліджено порядок відображення розрахунків з покупцями та замовниками на рахунках бухгалтерського обліку з використанням рахунків 16 «Довгострокова дебіторська заборгованість», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 38 «Резерв сумнівних боргів». Вважаємо, що резерв повинен сформуватись на базі експертних оцінок фінансового менеджменту підприємства і сформуватись бухгалтерами підприємства, виходячи з реальних показників поточного та прогнозованого фінансового стану свого підприємства. З метою удосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками в магістерській роботі було запропоновано ввести до діючого Плану рахунків для обліку аутсорсингу окремий субрахунок рахунку 37 "Розрахунки и з факторингу" з деталізацією в аналітичному обліку.

РОЗДІЛ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ ТОВ «БУДІВЕЛЬНИЙ ДВІР»

4.1. Вплив системи аудиту в Україні на стан внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «Будівельний двір»

Аудит – це один з різновидів контролю. Існує багато думок щодо історії професійного аудиту. Реальне становлення аудиту як професії було обумовлено наступними чинниками: створенням Держави як суспільного інституту, започаткуванням системи права, появою приватної власності та грошового обігу. Становлення цивілізованого суспільства, розвиток приватного підприємництва як його економічної основи зумовили появу аудиту в Україні. Більш ніж 15 років в Україні існує система незалежного аудиту подібна країнам з ринковою економікою. З року в рік динамічною удосконалюється інфраструктура, забезпечення та функціонування цієї системи. Аудиторська палата України разом зі Спілкою аудиторів України проводить розробку на основі узагальнення вітчизняної та світової практики науково обґрунтованої методики та рекомендацій з питань аудиторської діяльності в Україні. Але, на жаль, аудиторські фірми, навіть до сьогоднішнього часу, стикаються з рядом невизначених питань, що стосуються розроблення базової теорії аудиту; опрацюванні стратегій формування конкурентних переваг аудиторських фірм; формуванні методологічних засад і методичних аспектів проектування траєкторії розвитку професійного аудиту; конструюванні оптимальної структури аудиторських компаній для визначення національної моделі промислового зростання країни.

Проблеми розвитку аудиту є досить різні, всі вони пов'язані з розвитком аудиторської діяльності в Україні, і потребують нагального вирішення. За аналізом останніх досліджень на початковому етапі розвитку вітчизняного аудиту – значення такому виду діяльності ніхто з потенційних замовників не надавав. Аудит був нав'язаний державними органами під тиском Світового банку і Міжнародного валютного фонду. Такі обставини певною мірою уповільнювали розвиток

вітчизняного аудиту. Складність, заплутаність обліку, особливо податкового, зміна фінансового обліку, істотна суперечливість законодавства, реальність значних фінансових санкцій підштовхують менеджерів, які прагнуть застрахуватись від відповідальності і можливих фінансових втрат, до рішення скористатися послугами аудиторської фірми. Попри всі негаразди та спроби скасувати аудит, зробити додатком до ревізії, зобов'язати всіх проходити аудит, відмінити або зменшити поле обов'язкового аудиту - все це свідчить про те, що аудит склався як професійна діяльність і в нього є історична перспектива.

Таким чином, в суспільстві виникла об'єктивна необхідність в незалежному професійному контролі за діяльністю підприємств та її результатами. Однак, не дивлячись на це, реальної потреби в послугах аудитора як захисника інтересів існуючого чи потенційного інвестора сьогодні, нажаль не існує. Не дивлячись на законодавчу вимогу щодо обов'язкового підтвердження незалежним аудитором показників річної фінансової звітності, інвестори та інші користувачі звітності і не відносяться з належною довірою до висновку аудитора про достовірність показників фінансової –звітності.

На жаль, сьогодні незалежний професійний аудит має багато проблем, до яких слід віднести наступні:

- відсутність розробленого економічного механізму щодо регулювання аудиту, який включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської відповідальності (страхові фірми не здатні і не підготовлені до масового страхування аудиторської відповідальності), розвиток цивілізованої конкуренції на ринку аудиторських послуг тощо;

- не досконалі законодавча база і досвід судового розгляду позовів щодо аудиторів (аудиторських фірм), немає методики оцінки розмірів збитку користувачів від не якісного аудиту;

- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю;

- брак певного досвіду аудиторської діяльності;

- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, а звідси - і неосвоєний ринок аудиторських послуг;

- відсутність типових форм документів з аудиту;
- відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту тощо.

Разом із тим впровадження аудиту в сферу підприємницької діяльності має в цілому для держави істотні переваги порівняно з іншими формами фінансово-господарського контролю, зокрема:

- значна економія державних коштів, які витрачаються на утримання контрольного-ревізійного апарату;
- надходження додаткових коштів до бюджету за рахунок сплати аудиторськими фірмами (аудиторами-підприємцями) податків;
- незалежність, конкурентна боротьба, професіоналізм аудиторів, що сприяє підвищенню якості перевірок;
- можливість вибору аудитора замовником тощо.

Ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і роблять неможливим успішний розвиток аудиту.

Результати дослідження доводять, що успішний розвиток аудиту можливий за умови вирішення і такої проблеми як проблема сучасного аудитора та довіри до нього. Питання вибору аудитора – це, по – перше, питання довіри. Тобто перед тим як клієнт вирішить надати інформацію аудитору, він повинен бути впевнений, що в аудитора вистачить сил і можливостей зберегти її в конфіденційності. Це, звичайно, пов'язано з професіоналізмом аудитора і юридичним захистом його діяльності.

Критерієм якості при проведенні аудиту вважається, насамперед, виконання аудиторами вимог міжнародних стандартів аудиту. Однак суворе дотримання стандартів пов'язане із збільшенням працезатрат аудиторів, збором додаткової інформації, документуванням процесу перевірки, розрахунками [3]. Але такі затрати як правило не відшкодовуються замовником. Для вирішення такого роду проблем аудиторські фірми намагаються враховувати рівень професійної компетентності своїх співробітників у вигляді кваліфікаційних вимог, що

висуваються до посад, передбачених структурою їх управління.

Поряд з цим обов'язковими умовами якісного проведення аудиту, планування і документування цього процесу Аудиторською палатою України затверджено вимоги обов'язковості таких елементів організації процесу аудиту. Ще одним з основних напрямів підвищення якості аудиту є розробка внутрішньо фірмових стандартів аудиту, робочої документації тощо

Незважаючи на те, що для розвитку аудиту в Україні вже зроблено дуже багато, ще залишаються питання, від успішного вирішення яких залежить перспективи його подальшого розвитку.

Отже, першочергового роз'яснення потребує удосконалення законодавчого регулювання аудиту в Україні; подальше впровадження міжнародних стандартів аудиту; поліпшення методики та організації аудиторських перевірок, їх якості та розробка оптимальної методики визначення вартості аудиту, аудиторських послуг, питання аудиторської етики, підготовки і підвищення кваліфікації аудиторів, формування методологічних засад і методичних аспектів проектування траєкторії розвитку професійного аудиту та інші. Вирішення зазначених проблем спрямоване укріпленню конкурентних позицій та авторитету аудиту, удосконалення аудиторської діяльності в Україні. Встановлено, що аудит – це не тільки підтвердження звітності за вимогами Державної комісії цінних паперів та фондового ринку України, а також і контрольно-правове супроводження діяльності, і консультування з питань правового та договірної забезпечення, і розробка системи внутрішнього аудиту, і бізнес-планування, і науково-методичні розробки з питань економіки, управління та права, і робота з персоналом (навчання, підвищення кваліфікації тощо).

Внутрішній аудит для підтвердження своєї цінності для установи потребує переходу на якісно новий рівень. Керівництво очікує від підрозділів внутрішнього аудиту дій на випередження у розбудові потенціалу установ за рахунок аналітичних висновків і конструктивних рекомендацій. Внутрішній аудит надає впевненості підприємству, в першу чергу, коли орієнтований на попередження негативних подій, забезпечуючи при цьому об'єктивне підтвердження

достовірності інформації і надаючи уявлення про результативність та ефективність процесів управління ризиками, внутрішнього контролю та системи управління.

Внутрішній контроль – це процес, який забезпечує відповідність функціонування конкретного об'єкта прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети.

Ефективне функціонування системи внутрішнього контролю дозволяє вирішити низку проблем суб'єкта господарювання, а саме: забезпечення прийняття адекватних, обґрунтованих управлінських рішень, оптимізація процесів фінансово-господарської діяльності, попередження, виявлення та усунення відхилень в інформації, що подається зацікавленим особам.

Роль системи внутрішнього контролю суб'єкта підприємництва полягає в забезпеченні його ефективного функціонування та реалізації потреб користувачів в інформації, яка може бути використана для розробки та обґрунтування адекватних управлінських рішень. Зважаючи на це, існує необхідність визначення основних характеристик системи внутрішнього контролю, що дозволить ідентифікувати та формалізувати критерії оцінювання ефективності її функціонування.

При формуванні ефективної системи внутрішнього контролю адміністрація суб'єкта господарювання повинна забезпечити:

- надійну інформацію, яка необхідна для успішного керівництва діяльністю суб'єкта господарювання;
- збереження активів і документів — уникнення фактів крадіжок, псування та нецільового використання майна, знищення і розголошення інформації (в тому числі тієї, що міститься в облікових регістрах, комп'ютерних базах даних);
- ефективність господарської діяльності являє собою виключення шляхом контрольних процедур дублювання, невиробничих витрат, нерационального використання всіх видів ресурсів; оптимізація податкових платежів, зміцнення розрахункової дисципліни;

- відповідність визначеним обліковим принципам — обов'язкове виконання працівниками встановлених на підприємстві інструкцій і правил, а також вимог нормативних документів;

- надійну систему бухгалтерського обліку.

Система внутрішнього контролю включає три основні елементи, а саме:

1. Середовище контролю.
2. Систему бухгалтерського обліку.
3. Незалежні процедури перевірки.

1. Середовище контролю, де відбуваються операції— це заходи і записи, які характеризують загальне ставлення керівництва і власників підприємства до діючої системи внутрішнього контролю, значення діючої системи внутрішнього контролю для підприємства.

До факторів середовища контролю належать:

- діяльність керівництва (власників) клієнта;
- політика та методи керівництва;
- організаційна структура підприємства і методи розподілу функцій управління і відповідальності;

- управлінські методи контролю, в тому числі кадрова політика і практика, а також порядок розподілу обов'язків. До специфічних заходів контролю включають:

- періодичне зіставлення, аналіз і перевірку рахунків;
- перевірку арифметичної точності записів;
- контроль за умовами функціонування та використання комп'ютерних інформаційних систем, зокрема підтримання контролю за періодичними змінами комп'ютерних програм, доступом до бази інформаційних даних;

- введення і перевірку контрольних рахунків і перевірочних облікових регістрів по рахунках;

- порядок проходження та затвердження документів (графік документообігу);

- відповідність прийнятих внутрішніх правил вимогам законодавчих актів та зовнішнім джерелам інформації;

- порівняння загальної суми наявних грошових коштів, вартості цінних паперів і товарно-матеріальних ресурсів із записами в облікових регістрах;
- порівняння і аналіз фінансових результатів діяльності підприємства з показниками фінансового плану (прогнозу).

2. Система бухгалтерського обліку це заходи і записи підприємства, шляхом яких бухгалтерські операції оформлюються в регістрах бухгалтерського обліку. Така система визначає, збирає, аналізує, підраховує, класифікує, записує, підсумовує і надає інформацію про операції та інші заходи.

3. Незалежні процедури перевірки це аудиторські процедури, які використовуються аудитором для визначення того, чи були фінансово-господарські операції клієнта належним чином санкціоновані, правильно оформлені і відображені в облікових регістрах, а також чи всі помилки в процесі ведення справ і реєстрації даних по них виявляються максимально швидко. Це означає, що процедури контролю дають упевненість у тому, що мета контролю за забезпеченням повноти, точності, законності, захисту активів і файлів даних будуть досягнуті та буде видана надійна фінансова інформація. На практиці існують різні процедури контролю, а саме:

а) процедури контролю за повнотою даних, що призначені для впевненості в тому, що всі дані по всіх господарських операціях внесені до облікових регістрів (комп'ютерних файлів) і прийняті на обробку;

б) процедури контролю за точністю даних необхідні для впевненості в тому, що дані по кожній господарській операції відображені в обліку своєчасно і в повному обсязі та правильно рознесені по рахунках;

в) процедури контролю за дозволом (санкціонуванням) операцій спрямовані на забезпечення законності здійснення операцій;

г) процедури контролю за збереженням активів — процедури, що базуються на обмеженні доступу до активів підприємства осіб, котрі не мають на те повноважень, запобіганні крадіжкам, псуванню та нестачі активів. Вони включають: створення та налагодження надійної контрольної-пропускнуої системи на підприємстві, встановлення засобів охорони, сигналізації, сейфів, обладнання

складських приміщень тощо, а також періодичне проведення внутрішніх ревізій та інвентаризацій.

Під час аудиторської перевірки аудитор досліджує тільки ту методику і процедури бухгалтерського обліку, які відносяться до фінансової звітності. Розуміння відповідних аспектів систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю разом з оцінкою властивого ризику і ризику невідповідності функціонування системи внутрішнього контролю одночасно із вивченням інших обставин нададуть аудитору можливість:

- з'ясувати для себе види потенційних суттєвих перекручень, котрі можуть бути у фінансових звітах;
- визначити фактори, що впливають на ризик наявності суттєвих помилок;
- запланувати необхідні аудиторські процедури.

Внутрішній контроль при функціонуванні системи обліку на підприємстві повинен забезпечувати:

- наявність дозволу на проведення облікових операцій, які мають здійснюватися відповідно до розпорядження керівництва;
- відображення всіх облікових операцій у вигляді точних підсумкових показників на відповідних рахунках обліку і у відповідний час, що дає можливість спеціалістам підготувати фінансову звітність згідно зі встановленими вимогами щодо її подання;
- доступ до облікових записів по активах підприємства тільки після дозволу керівництва;
- забезпечення такої систему обліку, яка надасть можливість своєчасного відображених в обліку активів, які є у наявності на підприємстві, через певні інтервали часу, і за всіма існуючими розбіжностями вжити необхідних та своєчасних заходів щодо їх усунення. Через певні обмеження, що застосовуються до системи обліку і внутрішнього контролю особа, що здійснює перевірку не має можливості надати керівництву докази того, що поставлені перед внутрішнім контролем завдання виконані. Існують такі обмеження:

- вимоги керівництва, які виходять із того, що витрати на внутрішній контроль не можуть перевищувати корисного ефекту від його функціонування;
- більшість процедур внутрішнього контролю спрямовані на звичайні, а не на неординарні операції, можливість припущення помилки будь-якою службовою особою з причин необачності, неуважності, неправильного судження і неправильного розуміння законодавства, норм і правил;
- можливість уникнути проведення заходів внутрішнього контролю шляхом змови членів керівництва або співробітників з персоналом підприємства і третіми особами;
- можливість нехтування принципів внутрішнього контролю особами, відповідальними за забезпечення внутрішнього контролю;
- з причини несвочасного врахування змін певних обставин існує можливість проведення неадекватних процедур внутрішнього контролю.

Оцінка аудитором системи внутрішнього контролю визначається на основі певних елементів, які наведені на рис. 4.1.

Рис. 4.1. Основні елементи функціонування системи внутрішнього контролю

Наявність розподілу упорядкованих посадових обов'язків між працівниками, котрі беруть участь у формуванні інформації, щодо ведення справ і формування

інформації, допоможе уникнути зловживань і крадіжок, а також виявляти випадкові помилки. Ймовірність виявлення помилок знижується у разі, якщо одна і та сама людина здійснює господарську операцію та відображає її в регістрах бухгалтерського обліку.

Дотримання необхідних формальних процедур при здійсненні господарських операцій працівниками підприємства має бути неупередженим. Цей елемент внутрішнього контролю безпосередньо пов'язаний із чітким визначенням прав та обов'язків кожного працівника.

Наявність фізичного контролю (контролю за фактичною наявністю) за активами та документацією повинна забезпечувати збереження майна підприємства та проведення його інвентаризації.

Підставою для здійснення господарських операцій мають бути своєчасно складені первинні документи у відповідності зі встановленими вимогами до їх складання, визначеними діючими нормативними актами.

При вивченні системи внутрішнього контролю необхідно оцінити вплив одержаних результатів на подальшу перевірку достовірності фінансової звітності підприємства. Процес оцінювання системи внутрішнього контролю складається з наступних етапів, які наведено на рис. 4.2.

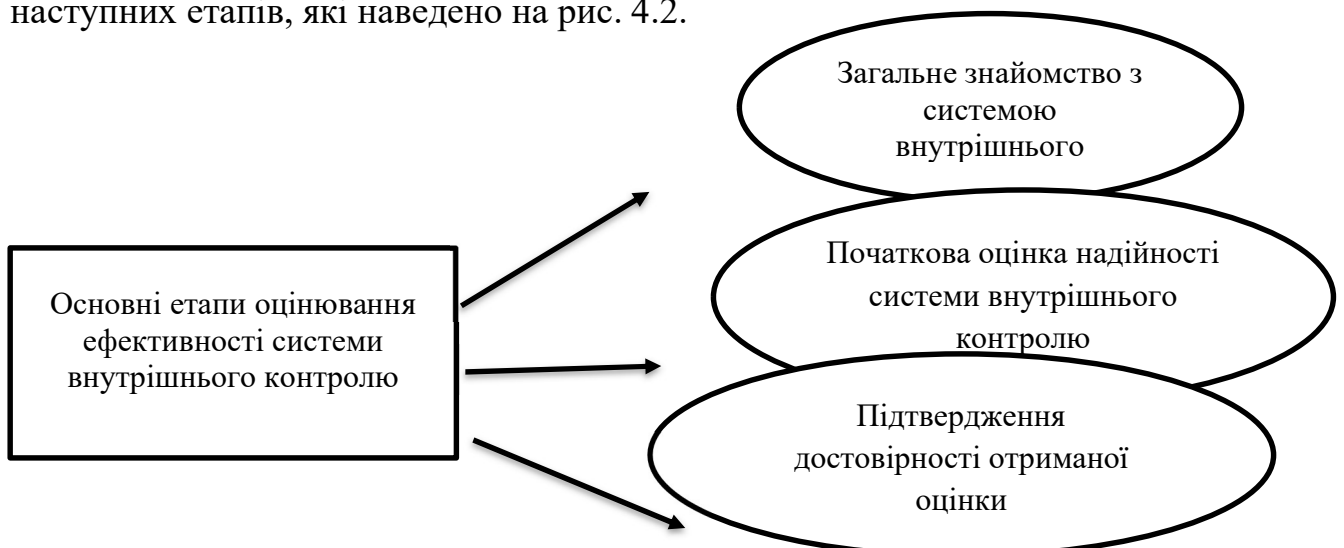

Рис. 4.2. Основні етапи оцінювання системи внутрішнього контролю на підприємстві

На етапі загального знайомства з системою внутрішнього контролю аудитор отримує загальне уявлення про специфіку і масштаби діяльності підприємства,

систему бухгалтерського обліку, структуру служби внутрішнього аудиту та її місце в системі управління, оцінює рівень професійності служби внутрішнього аудиту та перелік основних завдань, що вирішуються такою службою. Аудитор визначає порядок застосування заходів щодо забезпечення збереження майна, надійності бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності. Якщо за результатами такого вивчення буде зроблено висновок про ненадійність системи внутрішнього контролю, низький його рівень, то покладатись на таку систему контролю недоцільно, отже виникає потреба в більш детальній аудиторській перевірці. У випадку коли, аудитор висловлює думку про те, що системі внутрішнього контролю можна довіряти, тоді аудитор переходить до наступного етапу.

Початкова оцінка надійності системи внутрішнього контролю здійснюється аудитором на основі власного досвіду застосування методів та прийомів. При цьому слід враховувати, що для перевірки надійності засобів контролю потрібно вивчити облікову та господарську документацію за весь звітний період, більшу увагу приділити періодам, в яких мали місце певні особливості та відмінності.

У результаті таких досліджень надійність системи внутрішнього контролю може бути оцінена як:

- а) висока;
- б) середня;
- в) низька.

Підтвердження достовірності оцінки системи внутрішнього контролю здійснюється в процесі перевірки. Довіряючи певною мірою системі внутрішнього контролю на підприємстві, аудитор в ході перевірки повинен проводити процедури підтвердження її надійності, застосовуючи різні методи та прийоми при проведенні тестів на відповідність системи внутрішнього контролю та процедур перевірки на суттєвість.

Тести на відповідність внутрішнього контролю здійснюються з метою отримання аудиторських доказів ефективності:

- структури систем обліку і внутрішнього контролю, що означає, наскільки ця структура попереджає, виявляє і своєчасно виправляє істотні помилки;

- функціонування внутрішнього контролю протягом всього періоду перевірки.

Деякі процедури аудиту можна не планувати окремо як тести на відповідність внутрішнього контролю, але вони можуть дати аудиторські докази ефективності як структури внутрішнього контролю, так і її функціонування. Таким чином, ці процедури перевірки можуть служити для аудиту тестами відповідності внутрішнього контролю. Наприклад, під час вивчення систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю безготівкових розрахунків аудитор може отримати аудиторські докази ефективності контрольної перевірки рахунків банку шляхом опитування і спостереження.

Якщо аудитор зробить висновок, що процедури перевірки з метою отримання уявлення про систему бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю свідчать про доцільність і ефективність внутрішньої політики підприємства, і вони відповідають окремим твердженням фінансової звітності, він може використати ці докази для оцінки ризику внутрішнього контролю і визначити його рівень як незначний.

Аудитор може провести такі тести перевірки відповідності внутрішнього контролю. Насамперед, перевірку первинних документів, які підтверджують операції та інші дії, з метою отримання аудиторських доказів про відповідність функціонування системи внутрішнього контролю; перевірку порядку надання дозволу на проведення певної категорії операцій на підприємстві; опитування і спостереження стосовно процедур внутрішнього контролю, щодо яких немає змоги провести наскрізну перевірку, наприклад, при визначенні фактичного виконавця окремих функцій процесу виробництва; повторення процедур внутрішнього контролю, зроблених на підприємстві аудитором, наприклад, проведення перевірки банківських рахунків для підтвердження правильності ведення обліку підприємством.

Щоб підтвердити кожен зроблений оцінку незначного ризику невідповідності внутрішнього контролю, аудитор повинен обов'язково провести ретельні тести на відповідність системи внутрішнього контролю. Тобто, чим менший ризик

невідповідності внутрішнього контролю, визначений аудитором, тим більше підтверджень йому потрібно отримати стосовно того, що структура системи обліку та внутрішнього контролю працює ефективно.

Під час отримання доказів ефективного функціонування системи внутрішнього контролю аудитором необхідно враховувати спосіб та послідовність їх отримання протягом певного періоду; професійний досвід особи, яка отримала такі докази (у разі залучення помічників та асистентів). Слід мати на увазі, що принцип ефективної роботи кожної системи не виключає можливості виникнення відхилень. Відхилення від діючих і запланованих систем контролю можуть бути викликані такими факторами та ознаками, як зміни в основному складі співробітників підприємства, значні сезонні коливання в обсязі операцій (реалізація товарних запасів, сировини і таке інше), помилки окремих співробітників. Виявивши певні відхилення, аудитором необхідно зробити запити щодо них, наприклад, уточнити терміни звільнення та прийняття на роботу співробітників, які виконували основні функції внутрішнього контролю.

Мета тестів на відповідність внутрішнього контролю в комп'ютерному середовищі є такою самою, щоправда деякі аудиторські процедури можуть відрізнятися, оскільки в комп'ютерному середовищі можуть бути відхилення, властиві тільки йому (своєчасність внесення корективів у програму бухгалтерського обліку).

Використовуючи результати тестів на відповідність системи внутрішнього контролю, аудитором необхідно визначити, наскільки її функціонування і структура відповідають його попередній оцінці ризику невідповідності внутрішнього контролю. Зроблена оцінка існуючих відхилень може привести аудитора до висновку про те, що визначений розмір ризику невідповідності внутрішнього контролю він повинен переглянути. У таких випадках аудитором слід змінити характер, строки і масштаб виконання запланованих процедур аудиту.

Усі етапи оцінки системи внутрішнього контролю аудитор фіксує в робочих документах: отримані відомості про систему обліку і внутрішнього контролю; оцінку ризику невідповідності внутрішнього контролю. Якщо ризик

невідповідності внутрішнього контролю оцінюється аудитором як незначний, він додатково пояснює в документах обґрунтування своїх висновків.

Існують різні методи документального оформлення інформації про систему обліку і внутрішнього контролю. Вибір необхідних методів документального оформлення є виключно предметом особистого судження та вибору аудитора. Заходи, що виконуються окремо або в комбінаціях, оформлюються аудитором у вигляді письмових звітів, анкет, контрольних переліків і блок-схем. Форма і обсяг цієї документації залежать від розміру і структури підприємства, кількості видів діяльності, порядку ведення бухгалтерського обліку на підприємстві і структури систем внутрішнього контролю. Як правило, чим складніші системи обліку і внутрішнього контролю і більший обсяг аудиторських процедур, тим більший обсяг документації аудитора.

Таким чином, з аудиторської точки зору, оцінка ефективності системи внутрішнього контролю полягає в оцінці аудитором сильних і слабких сторін контролю економічного суб'єкта, що перевіряється.

Внутрішній аудит підпорядкований тільки керівництву підприємства або його власнику. Тому такий аудит не є незалежним стосовно господарюючого суб'єкта, але його можна назвати незалежним стосовно внутрішніх служб та підрозділів підприємства.

4.2. Організація аудиту розрахунків із покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір»

Аудит розрахунків з покупцями і замовниками передбачає перевірку правильності створення резерву сумнівних боргів, законності списання підприємством дебіторської заборгованості, правильності встановлення ступеня

відповідальності осіб, з яких виникли ці збитки, відображення в обліку операцій щодо списання заборгованості.

Основними завданнями та напрямками аудиту розрахунків з покупцями та замовниками є:

— перевірка наявності та правильності оформлення первинних документів, що є підставою для записів розрахунків з покупцями та замовниками;

— встановлення реальної заборгованості по розрахункам з покупцями та замовниками та простроченої заборгованості (за якою минув строк позивної давності);

— оцінка стану дебіторської заборгованості за встановленими критеріями;

— перевірка належної класифікації дебіторської заборгованості (безпосередньо заборгованості, що стосується розрахунків з покупцями та замовниками) і розкриття необхідної інформації в «Примітках до фінансової звітності»;

— перевірка порівнянності показників фінансової бухгалтерської та не бухгалтерської звітності (звіт голови правління, директора компанії, фінансового огляду та ін.) відповідно дебіторської заборгованості (безпосередньо заборгованості, що стосується розрахунків з покупцями та замовниками). Основні етапи проведення аудиту наведено в табл.4.1.

Таблиця 4.1.

Основні етапи проведення аудиту на підприємстві

№ з/п	Основні етапи аудиту	Короткий зміст робіт на етапі
1	Етап попередньої підготовки	— Виконання процедур вивчення бізнесу клієнта — Збирання інформації про замовника — Прийняття рішення щодо схвалення замовника — Укладання або поновлення договору з клієнтом

продовження таблиці .4.1

2	Планування	— Розроблення загального плану аудиту — Здійснення попереднього судження про суттєвість — Визначення стратегії аудиту — Конкретизація завдань аудиту за сегментами аудиторської перевірки — Розроблення детальної програми аудиту
3	Етап планування аудиторських процедур контролю	— Виконання тестів оцінювання системи внутрішнього контролю — Виконання тестів оцінювання системи бухгалтерського обліку — Процедури перевірки по суті (підтвердження залишків на рахунках бухгалтерського обліку) — Аналітичні процедури
1	2	3
4	Завершальний етап	— Проведення процедур на узгодженість — Огляд подій, що сталися після дати складання балансу — Проведення аналізу показників фінансової звітності — Підготовка аудиторського висновку

Важливим моментом у проведенні аудиту розрахунків з покупцями і замовниками є отримання необхідного обсягу якісних аудиторських доказів у ході проведення аудиторських процедур.

Завдання аудиту розрахунків з покупцями і замовниками є:

- Перевірити наявність договорів з покупцями і замовниками та їх юридичну повноцінність;
- Підтвердити правильність документального оформлення і правильність відображення в обліку розрахунків з покупцями і замовниками;
- Проаналізувати облік розрахунків заснованих на заліку взаємних вимог;
- Встановлення дебіторської заборгованості, по якій минув термін позовної давності та перевірка правильності та обґрунтованості її списання;
- Розглянути особливості внутрішнього аудиту розрахунків з покупцями і замовниками на підприємстві;
- Підтвердити достовірність бухгалтерської (фінансової звітності) звітності за розрахунками з покупцями і замовниками.

Аудиторська фірма може погоджувати з керівництвом підприємства окремі положення загального плану, якщо визнає це за доцільне. При цьому вона незалежна у виборі прийомів і методів аудиту, відображених в загальному плані, але несе повну відповідальність за результати своєї роботи у відповідності з даними загальним планом.

Планування аудиторської перевірки розрахунків з покупцями і замовниками здійснюється на основі загального плану і програми аудиту.

Загальний план аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір» наведено в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2.

Загальний план аудиторської перевірки розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір» за 2021 рік

№	Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавець
1	2	3	4
1	Попереднє ознайомлення з підприємством	01.04.2021 - 03.04.2021	Філозоп Олег Володимирович
2	Аудиторська перевірка банківських рахунків в національній валюті	01.04.2021 - 06.04.2021	Філозоп Олег Володимирович
3	Аудиторська перевірка банківських рахунків в іноземній валюті	04.04.2021 - 06.04.2021	Філозоп Олег Володимирович
4	Узагальнення результатів аудиту, оформлення аудиторського звіту	07.04.2021-25.04.2021	Філозоп Олег Володимирович

На базі загального плану розробляється програма аудиту розрахунків з покупцями і замовниками. Програма аудиту є розвитком загального плану аудиту та являє собою детальний перелік змісту аудиторських процедур, необхідних для практичної реалізації плану аудиту. Програму аудиту визначає характер, тимчасові рамки і обсяг запланованих аудиторських процедур, необхідних для здійснення загального плану аудиту. У процесі підготовки програми аудиту розрахунків з покупцями і замовниками на ТОВ «Будівельний двір» необхідно приймати до уваги отриману оцінку ризику, а також необхідний рівень суттєвості, який повинен бути забезпечений при перевірці.

Програма аудиту розрахунків з покупцями і замовниками ТОВ «Будівельний двір» наведено в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Програма аудиту розрахунків з покупцями і замовниками ТОВ «Будівельний двір»

№	Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавець	Примітки
1. Попереднє ознайомлення з підприємством				
1.1.	Ознайомлення з установчими документами підприємства	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
1.2.	Ознайомлення з обліковою політикою підприємства	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
2. Аудиторська перевірка банківських рахунків в національній валюті				
2.1.	Перевірка банківських виписок по рахунку на наявність всіх прибуткових та видаткових касових документі	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
2.2.	Перевірка наявності іншої документації отриманої з банку	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
2.3.	Звірка банківських виписок та платіжних доручень на вірність вказаних у них дат здійснення операцій	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
2.4.	Перевірка на повноту оприбуткування коштів зданих з каси підприємства на поточний рахунок банківської установи	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
2.5.	Перевірка доречності та вірності складення платіжних доручень	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
2.6.	Звірка правильності запису контрагентів у журналі ордері та платіжних документах підприємства	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
2.7.	Перевірка правильності розрахунку залишку по безготівковому рахунку в національній валюті на кінець дня	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+

продовження таблиці 4.3

1	2	3	4	5
2.8.	Доречність використання бухгалтерських рахунків та правильність відображення зазначеної кореспонденції під час безготівкових операцій підприємства, відповідність операціям зазначених у журналі ордері	1 -2 дня	Філозоп Олег Володимирович	+
2.9.	Перевірка Головної книги та банківських виписок на відповідність оборотів та залишків по рахунку	1-2 дня	Філозоп Олег Володимирович	+
2.10	Перевірка відповідності сум, що відображені у фінансовій звітності підприємства, сумах залишків у Головній книзі та регістрах бухгалтерського обліку	1-2 дня	Філозоп Олег Володимирович	+
3. Аудиторська перевірка банківських рахунків в іноземній валюті				
3.1	Перевірка наявності документації отриманої з банку	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
3.2	Перевірка банківських виписок по рахунку на наявність всіх прибуткових та видаткових касових документів	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
3.3	Перевірка первинних документів на відповідність сумах зазначеним у банківських виписках	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
3.4	Звірка правильності запису контрагентів у журналі ордері та платіжних документах підприємства	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+

Продовження таблиці 4.3

1	2	3	4	5
3.5	Перевірка доцільності та своєчасності операцій із зарахування надходжень в іноземній валюті на рахунок підприємства в банку	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
3.6	Перевірка операцій з продажу іноземної валюти	1-2 дня	Філозоп Олег Володимирович	+
3.7	Коректність відображення в обліку підприємства доходів і витрат від продажу	1-2 дня	Філозоп Олег Володимирович	+
3.8	Перевірка конверсійних операцій та сплати комісійної винагороди обслуговчому банку за здійснення розрахунків іноземною валютою	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
3.9	Перевірка на повноту оприбуткування коштів у національній валюті, за умови попередньої конвертації	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
3.10	Перевірка правильності визначення та відображення курсових різниць	1 день	Філозоп Олег Володимирович	+
3.11	Перевірка Головної книги та банківських виписок на відповідність оборотів та залишків по рахунку	1-2 дня	Філозоп Олег Володимирович	+
3.12	Перевірка відповідності сум, що відображені у фінансовій звітності підприємства, сумам залишків у Головній книзі та реєстрах бухгалтерського обліку	2 дня	Філозоп Олег Володимирович	+

Для перевірки розрахунків з покупцями і замовниками необхідно встановити якість стану внутрішнього контролю та обліку розрахунків покупцями і замовниками на ТОВ «Будівельний двір»

Для досягнення цієї мети, як правило вдаються до опитування, що дозволяє у досить короткий термін скласти враження про розрахунки з покупцями і замовниками, оцінити загальний стан обліку за такими операціями та виявити найбільш вразливі місця в системі обліку розрахунків покупцями і замовниками на ТОВ «Будівельний двір» і визначити подальший напрямок перевірки.

Тест аудитора для перевірки стану системи внутрішнього контролю розрахунків з покупцями і замовниками на ТОВ «Будівельний двір» представлений в таблиці 4.4.

Таблиця 4.4

Оцінка системи внутрішнього контролю розрахунків з покупцями і замовниками на ТОВ «Будівельний двір»

№ п. / п.	Фактори	Можлива оцінка		Оцінка
		Критерії		
1	2	3	4	5
Загальні організаційні аспекти				
1	Затвердженими внутрішніми нормами встановлена схема проведення та відображення в бухгалтерському обліку операцій з реалізації продукції із зазначенням беруть участь підрозділів, зв'язків і підпорядкованості між ними	Так	1	1
		Ні	0	
2	На підприємстві розроблена договірна політика	Так	1	
		Ні	0	0
3	Чи є договори на поставку продукції (виконання робіт, послуг)	Так	1	1
		Ні	0	
4	Чи правильно оформлені договори на постачання продукції	Так	1	1
		Ні	0	
5	Чи встановлені дата і причина виникнення дебіторської заборгованості	Так	1	1
		Ні	0	
6	На підприємстві розроблені і затверджені схеми організаційної структури окремих підрозділів із зазначенням посадових осіб і підпорядкованості	Так	1	1
		Ні	0	
7	Розроблено та затверджено графік документообігу із зазначенням обробки і контролю документів	Так	1	1
		Ні	0	

Продовження таблиці 4.4

1	2	3	4	5
8	Чи є заборгованість з минулим терміном позовної давності	Так	1	1
		Ні	0	
9	Чи правильно списувалася дебіторська заборгованість зі строком позовної давності	Так	1	1
		Ні	0	
10	Вживалися заходи до стягнення дебіторської заборгованості	Так	1	1
		Ні	0	
11	Чи проводилася інвентаризація розрахунків з покупцями і замовниками	Так	1	
		Ні	0	0
Розподіл функцій і відповідальності				
12	Розроблені та затверджені посадові інструкції для працівників відділу реалізації, бухгалтерії та служби внутрішнього контролю	Так	1	1
		Ні	0	
13	Встановлено коло осіб, уповноважених до висновку угод, операції з придбання та реалізації продукції	Так	1	1
		Ні	0	
14	Перелік посадових обов'язків і відповідальності доведений до відома кожного виконавця	Так	1	1
		Ні	0	
Внутрішньо фірмовий контроль				
16	Процедури внутрішнього контролю за проведенням та відображенням у бухгалтерському обліку операцій з реалізації продукції та розрахунків з покупцями і замовниками здійснюються за напрямками:			
16.1	контроль повноти відображення операцій в обліку та дотримання графіка документообігу	Так	1	1
		Ні	0	
16.3	контроль дотримання встановленого порядку санкціонування проведення операцій та відображення їх в обліку	Так	1	1
		Ні	0	
16.4	контроль правильності складання бухгалтерських проводок і своєчасності відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку	Так	1	1
		Ні	0	
16.5	арифметична перевірка правильності бухгалтерських записів, у тому числі правильність перенесення з попереднього періоду вхідних залишків та виведення вихідних залишків	Так	1	1
		Ні	0	
16.6	контроль юридичної грамотності при укладанні договорів з покупцями і замовниками	Так	1	1
		Ні	0	
16.7	контроль правильності оформлення первинних документів	Так	1	1
		Ні	0	

Продовження таблиці 4.4

1	2	3	4	5
17	Функціонує чи служба внутрішнього контролю організації: коло повноважень, наданих співробітникам служби внутрішнього контролю, і періодичність перевірок, що проводяться дозволяють ефективно здійснювати контрольну функцію за проведенням та відображенням в обліку операцій з придбання та реалізації продукції	Так	1	1
		Ні	0	
18	Результати перевірок ретельно документуються	Так	1	
		Ні	0	0
19	За підсумками усунення недоліків складаються відповідні акти і представляються керівництву	Так	1	1
		Ні	0	
Оцінка використовуваного програмного забезпечення				
20.1	Використовувана бухгалтерська програма ліцензована	Так	1	1
		Ні	0	
20.2	Наявність паролів	Відсутні	0	
		Є один пароль	1	
		Паролі встановлені	2	2
20.3	Наявність антивірусних програм	Відсутні	0	
		Перевірка проводиться не регулярно	1	1
		Перевірка проводиться регулярно	2	
		Повністю	2	2
20.5	Рівень комп'ютерної грамотності користувача	Низький	0	
		У межах необхідного	1	1
		Високий	2	
20.6	Наявність спеціаліста, який відповідає за безпеку інформації	Відсутній	0	
		Є фахівці	1	1
Разом кількість балів				28
Максимально можлива кількість балів				38
Рівень системи внутрішнього контролю				74%

За даними тестування рівень системи внутрішнього контролю за розрахунками з покупцями і замовниками на ТОВ «Будівельний двір» складає 74%. У цілому, можна відзначити, що система внутрішнього контролю на підприємстві щодо розрахунків з покупцями і замовниками організована ефективно. Проте підприємству необхідно приділити увагу оформленню первинних документів та

підвищити ефективність служби внутрішнього контролю. Розрахунок прийняттого аудиторського ризику на ТОВ "Будівельний двір" представлено в таблиці 4.5.

Таблиця 4.5

Прийнятний аудиторський ризик на ТОВ "Будівельний двір"

	Валовий обсяг реалізації	Кредиторська заборгованість	Капітал і резерви	Загальні витрати підприємства
1	2	3	4	5
Ступінь важливості базового показника	5	5	1	1
Оцінка рівня суттєвості базового показника в перекладі на шкалу від 0 до 1.	0, (6)	0, (3)	0, (6)	1
Невід'ємний ризик	0,5926	0,4815	0,5926	0,5926
Ризик засобів контролю	1	1	1	1
Ризик не виявлення	0,1250	0,2083	0,1429	0,2222
Аудиторський ризик	0,0494	0,0334	0,0565	0,1317

продовження таблиці 4.5.

1	2
Загальний аудиторський ризик	0,0665

Отже, вплив вказаного питання на фінансову звітність Товариства є суттєвим, проте не всеохоплюючим. Прийнято вважати, що загальний аудиторський ризик не повинен перевищувати 5%. Загальний аудиторський ризик можна було знизити за рахунок зниження ризику не виявлення по одному з найважливіших показників "Загальні витрати підприємства", направивши для перевірки на ТОВ "Будівельний двір" фахівця, що має великий досвід роботи на підприємствах аналогічного профілю, а також високої кваліфікації і провівши суцільну, а не вибіркочку перевірку обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

4.3. Методика аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір»

Перевірку стану розрахунків з покупцями та замовниками рекомендується починати з аналізу матеріалів інвентаризації за даними розрахунками. Враховуючи

те, що на підприємстві інвентаризацію розрахунків з покупцями та замовниками, як правило, здійснюють неякісно, цю роботу повинен проводити аудитор.

Інвентаризація розрахунків з покупцями та замовниками полягає у виявленні на основі відповідних документів залишків та ретельній перевірці обґрунтованості сум, які вказані на рахунках бухгалтерського обліку. Реальність балансу може бути забезпечена тільки в результаті ретельної перевірки (інвентаризації) всіх його статей. В акті результатів інвентаризації розрахунків з покупцями та замовниками слід вказати назви інвентаризованих рахунків, записати суми непогодженої і простроченої дебіторської заборгованості та безнадійних боргів. За названими видами заборгованості до актів інвентаризації розрахунків з покупцями та замовниками має прикладатися довідка із зазначенням суми заборгованості, з'ясувати на підставі яких документів вона виникла та з якими контрагентами.

Таким чином, аналіз матеріалів інвентаризації розрахунків з покупцями та замовниками надає можливість аудитору зосередити увагу на більш ретельній перевірці тих розрахунків, за якими встановлено розходження.

При аудиті розрахунків з покупцями та замовниками з'ясовується правильність відображення даних в первинних документах, а саме: договорах, рахунках-фактурах, податкових накладних, розрахунках вартості послуг, актах прийняття-передачі робіт. Для цього під час перевірки розрахунків із покупцями та замовниками перевірялось чи укладені договори по наданню послуг, чи правильно визначаються суми, які належні підприємству за відвантажені покупцям товари, роботи та надані послуги.

Під час аудиту розрахункових операцій аудитор звертає увагу на основні проблемні аспекти, які потребують ретельної перевірки:

- привласнення готівки, що одержана з банківського рахунку підприємства;
- відсутність первинних документів за операціями з надходження чи використання безготівкових коштів;
- часткове відображення операцій під час руху коштів на поточному рахунку в національній валюті;

- неповне відображення операцій під час руху коштів підприємства в іноземній валюті;
- помилки в облікових регістрах під час підрахунку підсумків;
- сплата товарів та послуг постачальникам на основі некоректно складених документів;
- некоректне відображення операцій з електронними грошима на рахунках бухгалтерського обліку;
- арифметичні помилки щодо відображення руху електронних грошей в бухгалтерському обліку.

Методика аудиту розрахунків з покупцями та замовниками наведено в таблиці 4.6.

Таблиця 4.6.

Методика аудиту розрахунків з покупцями та замовниками

№ з/п	Джерела інформації	Характеристика
1	Перелік основних нормативних документів	Включає закони, положення з бухгалтерського обліку, методичні вказівки, інструкції ДПА тощо, якими повинен керуватись аудитор при перевірці розрахунків з покупцями та замовниками
2	Опис альтернативних облікових рішень	Опис різних варіантів таких рішень дозволяє аудитору при необхідності порівняти їх з варіантом, який застосовується клієнтом, та виконати необхідний аналіз або дати рекомендації щодо покращення ведення обліку розрахунків з покупцями та замовниками.
3	Перелік первинних документів	Дозволяє аудитору зробити висновок про стан етапу реєстрації господарських операцій в первинному обліку розрахунків з покупцями та замовниками
4	Регістри аналітичного та синтетичного обліку та звітності	Представляють їх опис для відповідних форм обліку
5	Класифікатор можливих порушень	Містить перелік порушень, які найчастіше трапляються в обліку розрахунків з покупцями та замовниками
6	Довідник аудитора для складання програми перевірки	Містить необхідні питання, які потрібно включити до плану перевірки. Ці питання направлені на виявлення можливих порушень в організації обліку, оформленні документів, доповненні звітності, внутрішнього контролю. Довідники доцільно складати у вигляді таблиць з варіантами відповідей та висновками.

Продовження таблиці 4.6

1	2	3
7	Методи збирання аудиторських доказів	<ul style="list-style-type: none"> - спостереження за інвентаризацією або участь в ній; - спостереження за виконанням господарських або бухгалтерських операцій; - усне опитування; - одержання письмових підтверджень; - перевірка документів, одержаних клієнтом від третіх осіб; - перевірка документів клієнта; - перевірка арифметичних розрахунків; - проведення аналізу.
8	Опис контрольних процедур	Використовується для виявлення можливих порушень або зловживань по обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

При проведенні аудиту розрахунків з покупцями та замовниками використовують метод стратифікації. Він дозволяє найбільш ефективно здійснити проведення аудиту відповідно до особливостей обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

Під стратифікацією слід розуміти процес розподілу генеральної сукупності на більш дрібні під сукупності, кожна з яких має свою власну характеристику. Стратифікація дозволяє аудитору, який очолює аудиторську групу, правильно організувати роботу всієї групи, скерувати свої зусилля на ті дані, що містять найбільший ризик.

Таблиця 4.7.

Методика проведення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками, дебіторами ТОВ «Будівельний двір»

№ п/п	Етап перевірки	Реєстр обліку	Процедура аудиту
1	Перевірка правильності обліку Загальне ознайомлення з розрахунками	Накладні; рахунки-фактури; платіжні доручення договори, баланс	Ознайомлення з основними напрямками розрахунків на підприємстві (безготівкові, готівкові, бартерний обмін, застосування векселів і т.д.)
2	Визначення реальності відображеної в балансі дебіторської та кредиторської заборгованості	Накладні; рахунки-фактури; платіжні доручення; договори; баланс	Перевірка реальності дебіторської та кредиторської заборгованості, відображеної у балансі шляхом проведення експертизи відвантажувальних документів, актів зв'язки і т.ін.

продовження 4.7

1	2	3	4
3	Перевірка обліку розрахунків	баланс	Визначення правильності ведення обліку розрахунків залежно від операцій (безготівкові, готівкові рахунки, бартерний обмін, застосування векселів) відповідно до чинного законодавства
4	Визначення простроченої дебіторської заборгованості та порядок її списання	Накладні; рахунки-фактури; платіжні доручення, договори; баланс	Встановлення наявності дебіторської заборгованості, щодо якої минув термін позовної давності та перевірка порядку її списання та обліку
5	Визначення простроченої кредиторської заборгованості	Накладні; рахунки-фактури; платіжні	Перевірка наявності кредиторської заборгованості.
6	Перевірка обґрунтованості та правильності списання іншої заборгованості	Накладні; рахунки-фактури; платіжні доручення; договори; баланс	Ознайомлення з порядком списання дебіторської та кредиторської заборгованості, визначення їх причин та обґрунтованості відповідно до чинного законодавства
7	Підтвердження достовірності заборгованості, відображеної у балансі підприємства	Накладні; рахунки-фактури; платіжні доручення; договори; баланс (Зіставлення даних первинних документів з регістрами аналітичного та синтетичного обліку, визначення достовірності відображеної в балансі підприємства дебіторської та кредиторської заборгованості

Джерела інформації для перевірки розрахунків з покупцями і замовниками:

1. Наказ про облікову політику.
2. Робочий план рахунків.
3. Бухгалтерські регістри з обліку розрахунків з покупцями і замовниками:
 - 3.1 Головна книга;
 - 3.3 Оборотні відомості по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».
4. Первинні документи по оформленню операцій з покупцями і замовниками:
 - 4.1 Договір;
 - 4.2 Довіреність;
 - 4.3 Рахунок, рахунок - фактура;
 - 4.4 Накладна, товарно - транспортна накладна;
 - 4.5 Документи на відвантаження товарів, робіт, послуг;

5. Організаційно-правові документи та матеріали:

5.1. Протоколи засідань Ради директорів, рішень засновників та інших комісій;

5.2 Звіти аудиторів за попередні роки;

6. Фінансова звітність підприємства:

6.1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;

6.2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;

6.3 «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)»;

6.4 «Звіт про власний капітал».

Аудитором Філозоп Олег Володимирович проведено взаємну звірку розрахунків між товариствами ТОВ «Будівельний двір» та ТОВ «Вартість» станом на 01.07.2020 р. Акт зустрічної звірки розрахунків між товариствами ТОВ «Будівельний двір» та ТОВ «Вартість» наведено в таблиці 4.8.

Таблиця 4.8

Акт зустрічної звірки розрахунків між товариствами ТОВ «Будівельний двір» та ТОВ «Вартість»

№, пор.	Зміст запису	За даними бухгалтерського обліку			
		«Будівельний двір»		«Вартість»	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
	Сальдо до звірки розрахунків	2590			2890
1	Надійшло товару за накладною №151 від 10.04.2020 р.		15 002	15 002	
2	Надійшли блоки за накладною №187 від 15.04.2021 р.		24 008	24 308	
Усього		2590	39010	39310	2890

Під час проведеної перевірки аудитором було встановлено, що ТОВ «Вартість» розраховується з ТОВ «Будівельний двір» в повному обсязі за отримані товари, роботи, послуги. Термін оплати, обумовлений в договорі не порушується.

Робочий документ аудитора щодо перевірки чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати на ТОВ «Будівельний двір» наведено в таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Робочий документ аудитора щодо перевірки чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати ТОВ «Будівельний двір»

Покупець	За даними підприємства	За даними аудиту	Відхилення
ТОВ «Вартість»	3259	3259	-
ТОВ «Імпульс 2014»	22860	22860	-
ТОВ «Імпульс Автобуд»	10580	10580	-

За результатами перевірки чистого доходу від реалізації продукції, товарів, послуг відхилень не виявлено, що доводить про відсутність порушень на підприємстві. Це свідчить про те, що на ТОВ «Будівельний двір» розрахунки з покупцями та замовниками виконувалось на умовах укладених договорів та правильно і своєчасно відображувалися на рахунках бухгалтерського обліку. Робочий документ аудитора-перевірка списання резерву сумнівних боргів на ТОВ «Будівельний двір» наведено в таблиці 4.10.

Таблиця 4.10

Робочий документ аудитора-перевірка списання резерву сумнівних боргів на ТОВ «Будівельний двір»

Дата балансу	За даними підприємства	За даними аудиту	Відхилення
На 01.01.2020	23450	23450	-
	112 600	112 600	-
	285 700	285 700-	-

При перевірці списання резерву сумнівних боргів було встановлено, що фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів, на яку збільшився фінансовий результат до

оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової .

Безнадійна дебіторська заборгованість, відповідає ознакам, суми нарахованого резерву сумнівних боргів списується з активів на інші операційні витрати, то збільшення фінансового результату до оподаткування не здійснюється.

Аудит розрахунків з покупцями та замовниками надав можливість встановити, що на ТОВ «Будівельний двір» розрахунки з покупцями та замовниками ведуться правильно, але несвоєчасно, про що свідчить наявність дебіторської заборгованості на підприємстві.

Висновки до розділу 4

У процесі дослідження організації та методики аудиту розрахунків із покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір» було зроблено наступні висновки, а саме для забезпечення впевненості власника у законності і ефективності діяльності підприємства та підтвердження фінансової звітності, яка використовується зацікавленими сторонами проводиться як внутрішній, так і зовнішній контроль.

У процесі проведення аудиторської перевірки на ТОВ «Будівельний двір» аудитором було використано методи та процедури, які застосовуються під час перевірки розрахунків з покупцями та замовниками. На етапі планування аудиту аудитором було складено план та програму аудиту розрахунків з покупцями та замовниками. Перед початком проведення аудиту була проведена інвентаризація розрахунків з покупцями та замовниками. В процесі проведення аудиту здійснено перевірку первинних документів, що стосується розрахунків з покупцями та замовниками та складено робочі документи аудитора.

Результати проведеного аудиту надали можливість зробити висновок, що Товариством в Балансі (Звіт про фінансовий стан) відображено залишок дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги) у розмірі: станом на 01.01.2020 року в сумі 19 455 тис. грн *(14,79% вартості активів) та станом

31.12.2020 року в сумі 12 088 тис. грн (9,30% вартості активів), які несуттєво впливають на фінансову звітність Товариства.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження організаційних та методичних засад обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві ТОВ «Будівельний двір» зроблено наступні висновки, а саме:

1. Розрахунки є початковим і завершальним етапом кругообігу коштів. Безперервне відновлення циклів обороту коштів підприємства забезпечується своєчасними розрахунками і платежами з покупцями та замовниками. Час кругообігу залежить від організації розрахункових операцій, форм, що застосовуються і процедури розрахунків.

2. Визначено, що нормативно-правове регулювання розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «Будівельний двір» здійснюється на макро-, мезо- та мікрорівнях. До них відносять закони, договори, нормативно-правові акти, якими регулюється процес забезпечення розрахунків з покупцями та замовниками а також податкове навантаження тощо.

3. Розрахунки з покупцями та замовниками в ТОВ «Будівельний двір» здійснюються, як правило у безготівковій формі через банк за допомогою документів: платіжних доручень, платіжних-вимог доручень. Ведення первинного обліку здійснюється належним чином згідно встановлених вимог.

4. Для обліку та узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками використовується активний балансовий рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Чітка організація обліку розрахунків з покупцями і замовниками має велике значення, так як здійснює безпосередній вплив на швидкість обертання обігових коштів, а своєчасність надходження – вибуття грошових коштів веде до зростання рівня платоспроможності та абсолютної ліквідності будь-якого господарюючого суб'єкта.

5. Здійснено комплексну рейтингову оцінку ТОВ «Будівельний двір» та проаналізувавши показники фінансового стану можна стверджувати, що фінансова діяльність знаходиться на високому рівні та свідчить про можливість своєчасного

виконання зобов'язань за кредитними операціями, зокрема погашення заборгованості та відсотків за кредитом відповідно до умов кредитного договору.

6. Розглянуто суть та класифікацію аудиту. Визначено завдання, які вирішує аудит, об'єкт та предмет аудиторської перевірки. Досліджено поняття зовнішнього та внутрішнього контролю. До переваг внутрішнього контролю можна віднести те, що він здійснюється як попередній, поточний (оперативний) і подальший, може бути документальним, фактичним і комбінованим; може проводитись як ревізія, тематична перевірка, розслідування та службове розслідування.

7. Для того, щоб не допускати помилок в обліку та постійно тримати руку на пульсі останніх змін в законодавстві, запропоновано ввести на ТОВ «Будівельний двір» посаду бухгалтера-аудитора. Це нововведення дасть змогу оптимізувати роботу підприємства, знизить ризик допущення облікових помилок, а також дозволить більш зважено приймати управлінські рішення.

8. Під час проведення аудиторської перевірки ТОВ «Будівельний двір» перш за все було розраховано рівень суттєвості. Також складено такі робочі документи аудитора як: план та програма аудиту, тест внутрішнього контролю. Проаналізовано фінансову звітність підприємства в розрізі розрахунків з покупцями та замовниками.

9. В ході перевірки не було виявлено жодних недоліків щодо бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями та замовниками. За результатами перевірки оформлено аудиторський висновок.

Посилити контроль за своєчасністю сплати кредиторських сум та стягнення дебіторської заборгованості покупців та замовників, дотримуватись правил ведення претензійної роботи щодо стягнення заборгованостей.

10. Доцільно проводити незалежну перевірку розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві. В ході аудиторських перевірок доцільно користуватися робочими документами, які були нами розроблені.

З метою покращення ведення на підприємстві розрахунків з покупцями та замовниками в роботі було запропоновано наступні заходи:

- створити стимули своїм клієнтам шляхом надання спеціальних знижок;

- створити систему оцінки клієнтів;
- встановити формальні ліміти кредиту кожного покупця, які будуть визначатися оцінкою фінансового становища конкретного покупця;
- зробити менеджерів з продажу відповідальними за спостереженням і оновленням статусу покупця;
- розглянути можливість продажу дебіторської заборгованості банку.
- для ефективного управління діяльністю ТОВ «Будівельний двір» необхідно виробити комплекс заходів спрямованих на управління кредитно-грошовими відносинами підприємства.

Таким чином, застосування у практичній діяльності ТОВ «Будівельний двір» запропонованих рекомендацій та пропозицій сприятиме вдосконаленню організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками.

СПИСОК ВИКОРИСТОНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белова І.М., Семенишена Н.В. Контент-аналіз дефініцій облікової політики інституційних одиниць та підходів до її формування [Текст] / Белова І.М., Семенишена Н.В. // Подільський вісник : сільське господарство, техніка. економіка. 2018. – Вип. 28. – С. 187–193.
2. Белова І.М., Семенишена Н.В. Гармонізація і стандартизація як об'єктивна необхідність кумулятивізму інституту бухгалтерського обліку [Текст] / Белова І.М., Семенишена Н.В. // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2018. – № 3-4. – С. 7–15
3. Белова І.М., Дідоренко Т.В., Семенишена Н.В. Генезис холдингів та агрохолдингів в Україні як інституційних одиниць [Текст] / Белова І.М., Дідоренко Т.В., Семенишена Н.В. // Подільський вісник : сільське господарство, техніка, економіка. – 2019. – Вип. 30. – 84-93.є
4. Белей Л.І. Актуальні аспекти управління виробничими запасами підприємства // Актуальні проблеми функціонування господарської системи України : матеріали ХХІV міжнар. наук. конф. (м. Львів, 19-20 травня 2017р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. С.14 – 15.
5. Бондаренко О.М., Ізмайлова М.М. Методичні підходи до аудиту розрахунків з покупцями та замовниками, як об'єкту оборотних активів підприємства // Економіка. Фінанси. Право. - 2017. - № 11. - С. 39-41.
6. Борисенко Ю. В. Категорія "дохід" в наукових публікаціях: критична оцінка [Електронний ресурс] / Ю. В. Борисенко. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ptmbo/2013_1/1.Pdf
7. Буряк Т.В. Автоматизація обліку доходів основної діяльності в будівництві. [Електронний ресурс] / Т.В. Буряк. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPT_2013/Economics/31837.doc.ht.
8. Бруханський, Руслан. Стратегічний облік : імплементація концепції бухгалтерського інжинірингу [Текст] / Руслан Бруханський // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20

жовт. 2016 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : Вектор, 2016. - С. 60-63.

9. Войчук Н.Г. Особливості надання різних видів аудиторських висновків. / Г.Г. Войчук, Д.В. Станівчук. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_NND_2014/Economics/7_104999.doc.htm

10. Гавриленко О.Є. Умови визнання доходу: основні проблеми та шляхи їх вирішення. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/PORTAL/soc_gum/Vdnuet/econ/2014_3/Gavrilen.pdf

11. Гладун А.С. Особливості аудиту доходів виробничого підприємства. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/PORTAL/soc_gum/Uproz/2013_19/u1119gla.pdf.

12. Головацька С.І. Система внутрішнього контролю будівельних підприємств: принципи і функції. [Електронний ресурс] / С.І. Головацька. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2014/Economics/7_84157.doc.htm.

13. Господарський кодекс України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.

14. Дерій В.А. Місце рахунків доходів підприємств у Плані рахунків бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gev/2011_1/ACCOUNTING_AUDIT_AND_ANALYSIS/022.pd.

15. Довжик О.О. Роль управлінського обліку та проблеми його впровадження на підприємствах. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2014/02/174.pdf>

16. Дідоренко, Тетяна. Бухгалтерський баланс як складова інформаційного забезпечення процесу прийняття економічних рішень [Текст] / Тетяна Дідоренко // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : Вектор, 2016. - С. 108-109.

17. Дехтяр, Ольга Трансформації професії бухгалтера в умовах розвитку «цифрової економіки» [Текст] / Ольга Дехтяр, Тетяна Дідоренко // Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. - С. 274-276.

18. Жадько К. С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закл.] / К. С. Жадько, В. В. Семенюта, Л. Ш. Олійник / Дніпропетровська держ. фінансова академія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 112 с.

19. Жарнікова В.В., Соболева-Терещенко О. А., Особливості бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями в умовах застосування програм лояльності / Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2017. - Вип. 2. - С. 325-332.

20. Закревська, О.Ю. (2017). Організація бухгалтерського обліку поточної дебіторської заборгованості підприємства торгівлі. Причорноморські економічні студії, 20, 103–106.

21. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємства і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, і зареєстрована в Міністерстві юстиції України 21.12.99 р. № 893/4186 (зі змінами і доповненнями). - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0495500-97>.

22. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів / Н. А. Канцедал // Облік і фінанси. - 2019. - № 1. - С. 28-34.

23. Кононова І.В. Теоретичні основи економічного змісту категорії "дохід підприємства". [Електронний ресурс] / І.В. Кононова, Ю.П. Шовкопляс. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/ptmbo/2015_1/1.Pdf.

24. Кугай І. В. Бухгалтерський облік доходів і видатків суб'єктів державного сектору: національні особливості та зарубіжні тенденції / І. В. Кугай // Причорноморські економічні студії. - 2016. - Вип. 9(1). - С. 113-117.

25. Лисиця В.І., Шкодкіна Ю.М. Проблемні питання обліку доходів та витрат та шляхи їх вирішення // Сумський державний університет. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.iconf.org.ua/index.php?option=com_content &task=view&id=158&Itemid=41](http://www.iconf.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=158&Itemid=41).

26. Маринич І. А. Стратегія збільшення доходів підприємства. [Електронний ресурс].-Режим доступу:

http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/20_2/2014_Marynycz_20_2.pdf

27. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Бескоста Г.М. Аудит: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 184 с.

28. Макаренко А.П., Меліхова Т.О. Теоретико-методичні основи та практичні підходи до вдосконалення аудиту лізингових операцій. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2016. № 6. С. 164—171.

29. Макаренко А.П. Державний фінансовий контроль: навч. посібник для внз: [гриф ЗДІА] / А.П. Макаренко, І. Я. Максименко, Т.О. Меліхова, О. П. Зоря. — Запоріжжя: ЗДІА, 2017. — 280 с.

30. Маначинська Ю. А. Бухгалтерський облік в банках та бюджетних установах: характерні особливості / Ю. А. Маначинська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2016.

31. Матицина Н.І. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. Бухгалтерський облік і аудит. 2016. № 12. С. 38–42.

32. Матвійчук М.З. Теоретичні аспекти функціонування управлінського обліку на підприємстві. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [inek_2013_6_73%20\(3\).pd](http://inek_2013_6_73%20(3).pd).

33. Машталяр Г.П. Управлінський облік доходу торговельного підприємства. / Г.П. Машталяр, О.П. Гакман. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://int->

konf.org/economika/16-k-e-n-mashtalyar-g-p-gakman-o-pupravlinskiy-oblk-dohodutorgovelnogo-pdpriyemstva.html.

35. Меліхова Т.О. Економічна безпека підприємства: формування, контроль, ефективність: монографія. Херсон: Видавничий дім "Гельветика", 2018. 632 с.

36. Меліхова Т.О., Ніколаєнко Н.С. Розробка програми аудиту виробничих запасів для підвищення фінансової безпеки підприємства. Економіка та держава. 2017. № 1. С. 51—55.

37. Меліхова Т.О., Верьовкіна А.С. Удосконалення методики перевірки грошових коштів у національній валюті. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 1. С. 24—29.

38. Меліхова Т.О., Височина В.В. Розробка програми аудиту витрат на виробництво для підвищення фінансової безпеки підприємства. Економіка та держава. 2018. № 1. С. 69—75.

39. Меліхова Т.О., Лукашова М.А. Удосконалення методики внутрішнього аудиту розрахунків з підзвітними особами для підвищення економічної безпеки підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 1.

40. Меліхова Т.О., Журавель К.О. Методичні підходи до проведення внутрішнього аудиту товарів для своєчасного виявлення загроз в системі управління економічної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід, 2019. № 2. С. 56—63.

41. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 "Дохід" // Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_025.

42. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2014 року / [пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гук, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков]. - К.: ТОВ "ІАМЦАУ "Статус", 2014. - 1172 с.

43. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності [Текст]. Навчально-довідковий посібник / [Ю.С. Цал-Цалко, Г.Г. Кірейцев, І.В. Луканьов та ін.]. - Житомир: ПП "Рута", 2012. - 707 с.

44. МСФЗ (IAS) 18 "Виручка". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ade-solutions.com/IFRSPortal/IAS_18_version01.pdf.
45. Ніколаєва В.П. Економічна сутність і зміст категорії "дохід підприємства". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_3/4_Nikol.pdf
46. Нікітчук К.М. Аудиторські процедури як основи контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками [Електронний ресурс] /К. М. Нікітчук // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. – випуск 4 (04)
47. Норд Г. Л., Цегельник Н. І. Розвиток бухгалтерського обліку розрахунків із покупцями та замовниками: особливості ведення господарської діяльності в інтернет-середовищі // Ефективна економіка. - 2018. - № 9.
48. НПСБО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukr-law.com.ua/oblik/buh/35-psbo10>.
49. Облік і звітність за міжнародними стандартами [Текст]: навч. посіб. (навч.-метод. комплекс) / З. В. Задорожний, В. М. Панасюк, Є. К. Ковальчук, Л. Я. Бобрівець. - Тернопіль: Крок, 2012. - 551 с.
50. Олійник О.В., Євдокимов В.В. Технологія комп'ютеризації економічного аналізу як окремого виду економічної діяльності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua /portal/soc_gum/pprbsu/2013_28/13_28_36.pdf
51. Павелко О.В. Методика внутрішньогосподарського контролю доходів та фінансових результатів, отриманих внаслідок виконання будівельних контрактів / О.В. Павелко // Вісник Націонал3. - №4(48). - С.252-260.
52. Панченкова Ю.В. Економічна суть доходів основної діяльності промислового підприємства / Ю.В. Панченкова, О.Г. Зеленська // Науковий вісник НЛТУ України. - 2014. - вип. 21.10. - С.239-248.
53. Палюх, Микола Контрольна функція бухгалтерського обліку [Текст] / Микола Палюх // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 27 жовт. 2017 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. - С. 161-164.

54. Палюх, Микола. Роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством [Текст] / Микола Палюх // Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю [м. Тернопіль, 30 берез. 2017 р.] / редкол. : Р. Ф. Бруханський, І. М. Белова, А. Гасьор [та ін.]. - Тернопіль : Крок, 2017. - С. 42-44.

55. Пелешко Н.М. Аналітичні процедури аудиту доходів і витрат підприємств. [Електронний ресурс] / Н.М. Пелешко. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2889/1/79.pdf>.

56. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/buh/plan-rahunkiv.htm>

57. Податковий кодекс України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/t102755.html.

58. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" // Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

59. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 "Будівельні контракти" // Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0433-0>.

60. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку станом на 01.05.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.readbooks.com/book/5/184.html>.

61. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.

62. Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukr-law.com.ua/oblik/buh/35-psbo10>.

63. Подмешальська Ю.В., Меліхова Т.О., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 400 с.

64. Пуцентейло П.Р., Завитій О.П. Особливості формування стратегії управління економічним розвитком регіону. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2017. № 27. С. 298–308.

65. Романів Є. М. Бухгалтерський облік і оподаткування неприбуткових організацій: особливості та порядок проведення в Україні / Є. М. Романів, О. В. Дида // Молодий вчений. - 2017. - № 11. - С. 1290-129.

66. Саюн А.О. Законодавчо-нормативне регулювання аудиторської діяльності. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://fp.cibs.ck.ua/files/1102/11saopzr.pdf/>

67. Сирцева С.В. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами [Електронний ресурс]/ С. В. Сирцева, М. М. Щербак// Глобальні та національні проблеми економіки: Електронне наукове видання. – 2016. – Випуск № 14.

68. Соколов П. А. Аудит підрядних будівельно-монтажних організацій / П. А. Соколов // Економіка: проблеми теорії та практики : [зб. наук. праць ; у 6 т.]. - 2013. - Вип. 247. - Т. III. - С. 153- 161.

69. Сторожук Т.М. Облік доходів: питання облікової політики підприємства. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2011_3/Storozguk.pdf/

70. Томчук О. В. Сучасний стан і тенденції розвитку аудиторської діяльності в Україні / О. В. Томчук, Н. Г. Здирко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. – № 4. – С. 32-42.

71. Тітаренко В. В. Організація аудиту доходів підприємства. [Електронний ресурс]/В.В. Тітаренко. Режим доступу:

http://storage.library.opu.ua/online/conference/tez_49/6-26.pdf/

72. Турова Л. Л. Бухгалтерський облік фінансових результатів діяльності підприємства / Л. Л. Турова, Д. М. Маринич // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2017. - Вип. 26(2). - С. 131-133.

73. Фаріон І. Д., Перезовова І. В. Організація обліку, контролю й аналізу: Навчальний посібник. / За редакцією доктора економічних наук, професора І. Д. Фаріона. - Тернопіль: Економічна думка, 2013. - 714 с

74. Фірко Н.Б. Економічна сутність та класифікація доходів: економічний аспект. [Електронний ресурс] / Н.Б. Фірко. Режим доступу: <http://masters.donntu.org/2014/iem/tihonovskaya/library/article3.pdf/>

75. Харламова О. В. Пропозиції, щодо врахування галузевих особливостей аудиту будівельних організацій / О. В. Харламова // Економіка: проблеми теорії та практики ; [зб. наук. праць ; у 6 т.]. - 2010. - Вип. 251. - Т. III. - С. 252-258.

76. Шастун С.В. Стратегія формування доходів як важливий інструмент забезпечення стійкого розвитку підприємства. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: conkr_2013_1_28.pdf/

77. Шмиголь Н.М. Економічна сутність доходів та дохідності в системі управління підприємством / Н.М. Шмиголь. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2011_7/files/EC709_46.pdf/

78. Шмиголь Н.М. Принципи управління доходами в діяльності організації. / Н.М. Шмиголь. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2014_6_1/28.pdf/

79. Шурміна А.О. Аналітичне забезпечення оперативного управління доходом. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2012/econom/109-SevNTU/109-34.pdf/>

80. Чібісова І. В. Бухгалтерський облік як інструмент управління ризиками на підприємства / І. В. Чібісова, Б.В. Левчунь // Проблеми системного підходу в економіці. - 2016. - Вип. 2. - С. 113-116.

81. Юровський Б.О. Облік і аудит доходів і витрат // Експрес-аналіз законодавчих і нормативних актів. - 2010. - № 48./

82. Яворська, Юлія Онлайн-бухгалтерія: актуальність, переваги і недоліки [Текст] / Юлія Яворська, Тетяна Дідоренко // Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [м.

Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. - С. 337-339.

83. <http://www.nbu.gov.ua/> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського;

84. <http://www.nplu.ua/> - Національна парламентська бібліотека України;

85. <http://gntb.gov.ua/> - Державна науково-технічна бібліотека України.

86. www.zakon.rada.gov.ua – сайт Верховна Рада України.

87. www.bank.gov.ua – сайт Національного Банку України.

88. www.doingbusiness.org – сайт World Bank Group.

89. www.minfin.gov.ua – сайт Міністерства фінансів України.

90. www.ukrstat.gov.ua – сайт Державного комітету статистики України.

91. www.ssmc.gov.ua – сайт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

92. www.istock.com.ua – сайт Оприлюднення звітності відкритих та закритих акціонерних товариств.

93. www.smida.gov.ua – сайт Системи розкриття інформації на фондовому ринку України.

94. www.pwc.com – сайт PriceWaterhouseCoopers. 13. <http://www.liga.kiev.ua/> – сайт нормативно-пошукової системи «Ліга».

ДОДАТКИ